

A KÖRÖSLADÁNYI WENCKHEIM-URADALOM 1839-BEN

– Szabó Ferenc –

Körösladány a Sebes Körös alsó szakaszán fekszik, határát az 1890-es években lezárult szabályozások előtt jelentősen érintették a Hármas Körös és a Berettyó esztendőnként akár többször ismétlődő kiöntései. Termőhelyi adottságai a szikes földek nagy aránya miatt közepesek, az árvizek mellett a csapadékviszonyok határozzák meg. A mezőgazdasági kultúrák szemszögéből a föld váltakozó minősége hol a gabona- és takarmánytermelésnek, hol pedig a legeltető, kisebb részben az istállózó állattartásnak kedvezett. Az 1839-ben 4670 magyar anyanyelvű, nagy többségben református vallású település akkor is a Körös–Berettyó folyók vízvidékének déli peremén a Sárrét egyik jó fekvésű vonzáspontja volt. Egymást követő földesurai a báró Harruckern-famíliába benősült, elsősorban Mária Terézia uralkodása második felének háborúiban érdemeket szerzett katona család, a Wenckheim bárói ágának tagjai lettek. A bárói ág „elindítója” báró Wenckheim Xavér Ferenc vezérőrnagy (1733–1803) volt. A Harruckern-dominium 1798-ban történt „nagy osztálya” (vagyonmegosztása) után Körösladány, Mezőberény, Köröstarcsa területének és Szeghalom egy részének a birtokosa lett. A Wenckheim-bárók Körösladányban alakították ki a családi központot, a gazdálkodás és a magyar földön tartózkodás fő helyét. Ezt az is kifejezi, hogy 1805-ben Ladányban építették meg a család kastélyát, és fokozatosan ott teremtették meg uradalmi gazdaságuk meghatározó részét.

A körösladányi uradalomnak a kor szintjén álló kifejlesztését (a magyar lótenyésztés fellendítése érdekében 1815-ben magyar nyelven írt könyve alapján is) az országosan elismert gazdászati tevékenységet kifejtő báró Wenckheim József (1778–1830) indította el. Előtte az angliai, németföldi nagybirtokok példája lebegett. Mint jó ideig Arad megye főispánja, kezdettől fogva a Széchenyi István célkitűzéseire fogékony Országos Magyar Gazdasági Egyesület tagja, felsőbb körökben forgó arisztokrata, jól felismerte a konjunktúrális piaci lehetőségeket. Ennek köszönhető, hogy a minőségi lótenyésztés és a gyapjúeladást biztosító, nagyobb arányú juhállomány mellett a tejhaszon érdekében a svájci fajtájú szarvasmarha-állományt is megteremtette. Wenckheim József a felesége, báró Orczy Terézia (1790–1875) családjának jeles gazdálkodási tapasztalatait is felhasználta. Birtokszervező munkáját két érdemes fia folytatta: A magyar reformkortól fogva fontos közéleti szerepet játszó, főispáni, majd miniszteri, miniszterelnöki szintre emelkedett báró Wenckheim Béla (1811–1879) és öccse, a nagy műveltségű, kiváló gazda, a Körös–Berettyó völgy ármentesítésének fáradhatatlan szervezője, báró Wenckheim László

(1814–1879). Az 1830-as évek a fejlesztés, a bővítés kiemelkedő szakaszát hozták, különösen az épületek szaporítása és a termelési ágazatok bővítése, igényessége körül.

A báró Orczy Terézia kérésére a Békés vármegyei nemesi közgyűlés – közvetlenül két megyei tisztviselő hozzáértő közreműködésével – 1839-ben helyszíni adatfelvétel alapján született „felbecslés” azaz becsű-leltár fennmaradása¹ kiemelkedő forrásértékű dokumentumhoz juttatta az utókort. (Hasonlók kis számban és inkább 1848 után készültek a megyében.) A körültekintő, részletező leltár az uradalom és a község főbb általános adatainak gondos rögzítésén kívül teljes körű, egységes rendszerben felvett leírást nyújt a családi vagyonhoz tartozó épületekről, különös alaposággal a ladányi kastélyról és az uradalmi tisztek, kiemelt alkalmazottak által használt házakról, az állattartás és általában a termelés különböző objektumairól, befogadóképességükről, környezetükről. A leírás a topográfiai „rekonstrukciót” is lehetővé teszi a mai kutató számára. A leltár jól bizonyítja, hogy a ladányi kastélyhoz csatlakozó uradalmi központ mellett a fáspusztai határrész kedvezőbb termőhelyi lehetőségeire alapozta a termelést és a jobbágyok robotszolgáltatásán túl a differenciált állattenyésztéshez szükséges munkaerőt. Figyelmet érdemel a kis fáspusztai dohánykertész „kolónia” léte, a ledolgozó bérleti forma meghonosítása. A „becsű-leltár” követelménye volt a birtok jövedelmének és kiadásainak részletezése. Az 1833–1838-ig következetesen visszanyúló adatok igen pontosan mutatják, hogy az uradalom bevételei között milyen nagy szerepe volt a Mária Terézia idején bevezetett urbáriumban megszabott robotmunkának, mennyit jelentett a kassza számára a kilenced, továbbá a különféle bérbeadások – köztük fontos arányban pl. a földesúri jog alapján gyakorolt szeszmérésnek, malmoknak. Hogy az 1848-as jobbágyfelszabadítás mit jelentett, mit törölt el, az élet teljesebb körébe illesztve innen tudhatjuk meg. Számos további történeti megállapításhoz nyújt még biztos adatokat az 1839-ben született leltár, azok kibontása több tanulmányt igényelhet. Kézenfekvő gondolatként kínálkozik az 1828-as, időben közeli és már feldolgozott ladányi adatokkal történő összevetés. Lehetőséget nyújt a leltár arra is, hogy az ország fejlettebb területein kiépült uradalmak reformkori gazdálkodásával összemérhető legyen a körösladányi birtok színvonala.

A közzététel során igyekeztünk a dokumentum értékeit minél teljesebben megtartani. Betűhű közlésre törekedtünk. A jól olvasható (acéltollal írt) leltár beosztását, bekezdéseit – néhány indokolt kivétellel – pontosan követtük. A korabeli hivatalos stílus szerinti rövidítéseket feloldva adjuk. Az aláhúzásokat meghagytuk, mindössze egy esetben szaporítottuk. Bár a folyamatos olvasást némileg akadályozza, nem változtattunk a dokumentum gyakran töredezett, nem következetes, egyéni megoldású „helyesírásán” sem. Más korabeli szövegekkel egybevetve jól látszik az egységesítő szabályozás hiánya, illetve annak akkor még mellőzött alkalmazása. (Nem tudható, kik írták a leltár szövegét. Annyi megállapítható, hogy legalább ket-

¹ (A Békés Megyei Levéltár Őrzi a nemesi közgyűlés IV.1. jelölésű fondjában, 1139/1839. szám alatt, 48 nagyalakú kéziratos oldal terjedelemben.)

ten voltak.) A tipikusnak mondható „hibák” sorában az egybeírás-különírás zavarai egészen az egyes szavak kettészakításáig terjedtek. Érzékelhető a szövegben, hogy azt – mint meg is kellett történnie – hangsúlyozott, hitelesítés előtti felolvasásra gondolva-szánva írták le. Ebből is fakadhat a fonetikus megoldások, köztük a hosszú mássalhangzók, a hosszú magánhangzók gyakorisága (pl. egészen, közzül, szélességbenn, épület, bólt). Az l-ly hol így, hol úgy szerepel. Német hatást mutat a tárgyakra a nagy kezdőbetűk következetlen használata. A mai olvasó számára majdnem zavaró már a cs helyett a ts használata, különösen a ragozott szavakban: pl. ráts, ráttsal. A közreadás során az idegen szavakat, már kevésbé ismert tárgyi megnevezéseket zárójelben magyarázzuk. (A leltárban egyébként zárójelet nem használtak.) Az épületeírások hosszú felsorolás jellegű szövegrészeit – az egyértelműség érdekében – több esetben központosznunk kellett. Ezt néhányszor mondatokra bontással oldottuk meg, gyakrabban „önkényes” vesszőkkel. A leltárban kis négyzettel szerepeltetett „négyszögölt” betűkkel kiírtuk.

Az uradalmi leltár szövege

Alább írtak ezen Tekintetes Nemes Békés Megyében kebeleztetett K.Ladányi Uradalomnak e folyó 1839-k év Április 12-kén folytatva tartott s e Megyei Közgyűléshez intézett, s a Jegyző Könyvnek 704-k szám alatt felolvasott folyamodó Levele következtében keletkezett Megyei Végzés értelmében a tisztelt Uradalomban találtató mindennemű Vagyonoknak Szabály Szerénti öszve írások sikerítése végett ki küldetve lévén alázatossann jelentjük a Tekintetes Nemes Megyének, hogy a tárgyalat öszve írást, Sinór mértékül szolgálván az e részben fenn álló Szabály, következőleg tellyessítettük légyen – úgy mint

A K. Ladányi Uradalomban, melynek ki egészszítő részeihez tartoznak a K.Ladányi határban lévő allódiális Plágák (uradalmi gazdálkodásban tartott földterületek) és Majorokonn kívül a Fási Pusztá a rajta lévő erdővel, mellyek alább bővebben le íratnak – találatnak több rendbéli Száraz Malmok, Kortsma, Serház pálinka főzővel, Mészárszék, Bólt, a Sebes Körös folyamán halászat. Földje minden nemű természetmény tenyésztesére alkalmas, Legelője, mely közösen használatik a Jobbágyokkal, mind azok, mind az Uradalom részére elegendő, s birka tenyésztesre különösen alkalmas.

Termesztmények mind az Uradalom mind a Lakosság által a következőzendők míveltetnek, mellyek helybenn a folyó évben az alább írt áron el adódhatnak

Búza	pozsonyi mérője	ezüst pénzben	1 forint	24 krajcár
Árpa	"	"	"	42 krajcár
Zab	"	"	"	42 krajcár
Köles	"	"	"	2 forint
Repcze				
Kukoritza	"	"	"	48 krajcár
Lentse	"	"	"	1 forint 36 krajcár
Borsó	"	"	"	1 forint 36 krajcár
Paszúly	"	"	"	1 forint
Kender Mázsája		"	"	11 forint 12 krajcár
Len Mázsája		"	"	16 forint
Dohány Mázsája		"	"	4-től 6-ig (forint)
Széna Mázsája		"	"	15 krajcár
Sarjú Mázsája		"	"	12 krajcár
Bor akójjá		"	"	2 forint 24 krajcár
Fának öle		"	"	3 forint

Ezekenn kívül az Urasági Majorsági kertjeiben mindenféle nemessített gyümölcsök, valamint a Lakosok veteményes és szőlős kertjeiben is taláthatnak.

A fentebbi Termesztmények nagyobb haszonnal adatnak el Nagy Váradonn, mely K. Ladánytól 9 mértföld, Debretzenben mely 10, Gyulán mely 6, Szolnokon mely 8, Szegeden mely 12, és Aradon mely 10 mértföldnyi távolságra fekszenek, és a mely Helyekre tengellyenn szállítatnak. Mely Termesztmények nem csak az évi szükségét pótolják, hanem több rendbéliék árából mind az Uraság, mind a Lakosság évenként nevezetes summákat (összegeket) vesznek bé, leg nagyobb figyelmet érdemel mindazon által e határba a Birka tenyésztés, mely az Uradalomnál a nemesítés tekintetében az egész Megyében első helyenn áll, – valamint a köz Lakosoknál szembe tűnő, oly annyira, hogy a folyó évben a szegényebb sorsú Lakosok birka gyapjójok mázsáját 64 ezüst forintokonn adták el, és ez által nagy mennyiségű pénz kerül e Vidékre.

A fentebbiekből világos, hogy az Uradalomban a gazdálkodás haszonnal vitettvén, az jótékony inkább, mint káros, egyedüli maleficiuma (károsodása) nagyobb árvizes években a közös Legelőnek vizek általi el borítottása, mely hijány azomban illy években az ugarokon lévő legeltetés által pótoltatik, úgy nedves őszi és téli időkbenn az utak járhatatlan rosszasága. A laposabb helyeken lévő Úrbéri s Uradalmi Szántó földek jó karban lévő mentő gáttal oltalmaztatnak a Sebes és Kettős Körös, úgy a Büngösd folyam kicsapongásai ellen.

A K.Ladányi Uradalom fekszik Tekintetes Nemes Békés Vármegyében termékeny sík földön, és áll K.Ladány Helységéből – a velle határos Fási Pusztából, s a Bél Megyeri és Butsai Pusztákonn lévő allódiális Birtok részekből.

Ezen egész Uradalmat Királyi adománynál fogva a Királyi Fiscus evictiója (kincstár szavatossága) mellett a Báró Harucker Successorok (örökösök) örökösödési jogán bírja Néhai Cs. Királyi Kamarás s Arad Vármegye Fő Ispánja Méltóságos Báró Wenckheim József Úr el maradt Özvegye, született Méltóságos Báró Ortzy Theresia – nevezetesen K.Ladány Helységét s a Fási Pusztát tisztánn és egészenn – a Bél Megyeri s Butsai Pusztákban pedig Néhai Méltóságos Báró Wenckheim József Úrnak Osztályos Testvérjei is Köz Birtokosok (az el nem különített birtokrészeket közösen birtokolják), úgy mint néhai Blanckenstein Henrik Özvegye, Horgosi Kárász Miklósné és Tólnai Gróf Festetics Vinczéné, mindnyájan született Wenckheim Báronék, úgy szinte a Báró Wenckheim Theresia Kis asszony, kik mindnyájjann az őket illető Részeiket külön-külön bírják.

Az Uradalom fejtől, K.Ladány Helységtől a Fási Pusztá négy, az ezzel határos Bél Megyeri Birtok Rész másfél, a Butsai Pusztá rész pedig 4 órányyi távolóságra fekszik. Ezen utolsó Pusztá rész és K.Ladány Helysége közt a Szeghalmi Határ terjed el, melynek Birtokossai a fentebb is említett Horgosi Kárász Miklósné és Gróf Festetics Vinczéné, mind ketten született Wenckheim Báronék.

K.Ladány Helységét s a véle határos Fási Pusztát következő Helységek és Puszták környezik: úgy mint Kelet felől Szeghalom és Vészto Helységek, az első a már meg nevezett két földes Asszonynak, másik pedig Néhai Cs. Királyi Kamarás Gróf Wenckheim Ferencz Örökösseinek birtoka – Délről az öszve irató Méltóságos Báró Özvegy Wenckheim Theresia Birtokához tartozó Bél Megyeri Birtok Részen kívül Mező Berény és Körös Tartsa Helységek, amaz szinte az öszve irató Özvegy Méltóságos Báró Wenckheim Theresia, ez pedig Báró Wenckheim Theresia Kis Asszony Birtoka, – Nyúgot felől Nemes Heves Vármegyében kebelezett Déva Ványa Helysége, éjszokról végtére ismét a leg elősször említett Szeghalom Helysége.

A Fási Pusztát a K.ladányi határtól részint mindenütt árkolások, részint töltések választják el. A Bél Megyeri Birtok rész egyedül az azon Pusztabeli Köz birtokos atyafiak Rátáitól környékeztetik (birtokrészei határolják) s azoktól mindenütt árkolásokkal van el választva, – hasonlóul van a Pusztai Birtok Rész is, melly csupán a Déva Ványai határral ütközik öszve, s attól is a Nádori Bíróság által több évekkel létesített határ dombokkal különöztetik el, – egyéb felé pedig mindenütt az Osztályos Atyafiak azon Pusztabeli Rátájoktól környékeztetik.

K.Ladány Helysége s a vele egy Contignitásba (érintkezésben) lévő Fási Pusztá végezetre a fentebb megnevezett Szomszéd Hellyektől mindenütt jól ki tessző kétségtelen határ jelekkel, úgy mint rész szerént a Sebes Körös és Büngösd folyó vizek s egyéb kisebb nagyobb víz folyások által, rész szerént pedig jól fel hányt s leg közelebb is a Szomszédok közös munkálódásával meg újjított határ dombokkal választatnak el, s így a fentebb nevezett Özvegy Méltóságos Báró Wenckheim Theresia ő Nagyságának sem egyik sem másik általunk öszve írt Birtoka eránt akár határbeli, akár más bármi nemű Kereset (birtoklási követelés) nem forog fenn.

Uradalmi Épületek K.Ladányban

1. A Kastély

Melly fekszik Nyúgotnak a Sebes Körös partján, egészen égetett Téglából épült az útszára, melly Ország útul használtatik, 52 öl hosszóságban, 5 öl szélességben, falai magassága 2 öl 4 láb, közepénn az épületnek egy két felé nyíló 3 öl magasságú kemény fa festett kapu, belől jobra és balra 20 öl hosszóságra terjedő üveg ablakokkal be tsinált Gang (folyósó) oszlopokra leg újjabb ízléssel készítve, – belől az épület három szárnyakban 23 öl hosszóságban keletre nyúlik a Körös partig, és ez által három udvart képez – az épület jobb szárnyának végénn Biliárd szoba, három – két felé nyíló – üveg ajtókkal, mellyek egy 7 öl hosszú, és 4 öl széles, 6 kő oszlopokon álló, a mostani Divat szerént ki pingált Teraszra nyílnak, és a Körös túlsó partján lévő Angol Kertre, az úgy nevezett Szigetre a leg szebb ki látást eszközlik, – a bal szárnyának végénn a nagy konyha, az úgy nevezett Sparr Helde („takaréktűzhely”), melynek ajtaja ismét egy nagy Teraszra nyílik, a két Terasz közötti nyíláson a Körös partra 26 öl kemény fából készült, zöldre festett Galanter (elegáns, igényesebb kerítés), a Közepénn egy két felé nyíló vas kapu, az alatt termés kőből készült nagy grádits (lépcső) le a Körös medréig – az udvar közepin egy keményfa festett oszloponn álló nagy lámpás. Az egész épület többi részei körül öszvesen 55 öl hosszú, 1 öl 3 láb széles, 42 téglá oszlopokon álló folyósó, fejár négyszegű márvány kövekkel ki rakva, az oszlopok vastagsága 1 láb 7 hüvelyk. Találtatnak az egész épületben öszvesen 39 szoba, ezek között 7 parketirozott, 8 két felé nyíló politirozott (fényezett) ajtókkal, a többi deszka padimentommal (padlóval) és 56 festett ajtókkal, 62, 6 láb magosságú ablakokkal, ezek között 36ra téli ablakok, és 39 zalukáterek. Egy nagy kamora, boros pintze bólt hajtásra, Tejes pintze, egy zöldséges pintze, egy 5 öl hosszú, 3 öl széles sertés húst füstölő vagy kéményes kamara, az egész épület teteje szék állásos szarú fák ’sindellyel, 19 kő kémények.

Északra a 3-k udvaronn a Körös partonn egy 25 öl hosszóságú épület téglából 6 öl szélességben, magassága a falnak 10 láb, vastagsága 2 láb, közepénn egy 30 kotsi bé fogadására tágas szin, 3 két felé nyíló, 13 láb magosságú festett kapukkal, két felől 5 nagy szobák, egy nagy mosó konyha, mellette nagy fa le rakó Helly, egy nyereg tartó kamarával, ebben az épületben 10 ablak, 9 ajtóval, és 4 dupla festett ajtók, az épület stukatorra (felszegezett deszka mennyezettel), és cseréppel fedve, 3 kémények.

Ennek végénn nyúgotra nyúlik egy 22 öl hosszúságú, 4 öl 3 láb szélességű, egészenn téglából, cserép fedellel stukatorra készült Istálló 26 lóra való készülletekkel, négy szakaszba négy két felé nyíló festett ajtókkal, fala magassága 2 öl 4 láb, vastagsága 2 láb, két külön szobákkal Lovászok számára. Az Istálló végénn keletre egy nagy kőből készült Kút kerékre. Az udvar közepénn keményfa festett oszloponn nagy lámpás. – A Kastély végétől az Ország út felől az Istállóig 27 öl hosszúságú árok Téglával ki rakva, felette fenyő fából készült Korlát zöldre festve. A Kastély előtt 64 öl hosszóságban kemény fából csinosann készült Korlát zöldre

festve, körülötte öszvessen 88 darab Korona vagy akácz fa. A Körös partonn az egész épület alatt 90 ölnyi térségben, 3 öl magasságú téglából rakott bástya fal.

A Kastély harmadik udvarával által ellenbenn fekszik

2. A Tisztartói Lak

Hossza 15 öl, szélessége 7 öl, magassága 2 öl 3 láb, vastagsága 2 láb, téglából készült épület, stukatorra, szék állásos szarufákkal, zsindeyre. Találtatik az épületben két sorjában 6 szoba, egy bálthajtásos Író Szoba vas ajtóval s vas táblákkal el látott 2 ablakkal, konyha, kamara, alatta pintze 7 öl hosszú, 3 öl szélességben bálthajtásra, ki deszkázott, élet (gabona) tartásra alkalmas padlással, 11 fenyő fa bélelt Záros ajtókkal, és 10 téli és zsalukátérekkel, vas rostéllyal (rácsokkal) el látott ablakokkal. Tornátza bálthajtásos, téglákkal ki rakva, szobái padimentomozottak (deszkapadlósak). Udvar kis kertel $\frac{1}{2}$ hólndnyi, fenyő deszkával kerítve, két-felé nyíló, téglá oszlopokonn álló kapuval és kis ajtóval.

Az udvar nyugoti részénn Istálló 9 öl hosszú, 3 öl 4 láb széles, alja párkányig (a fal alsó részéig, negyed-ötödéig) téglá, felül vályog 2 öl magas, 2 láb széles fallal, két osztályra (részre), egyik 4 lóra, másik 6 darab marhára szükségekkel el látva, mellette Kotsi Szín, azon fedél alatt, melly szaru fákra rakott nádból áll, deszkázott padlásra folyó gerendákkal – az udvaronn 5 öles Kút, téglával ki rakva.

A Tisztartói Lak előtt délre fekszik egy Istálló, melynek hossza 30 öl, széle 5 öl, alul kőből a párkányig, felől vályogból épült, fala magassága 10 láb, szélessége 2 láb, találtatik benne két osztályozatú Istálló 20 ló számára való Zabló (szálas takarmány elhelyezéséhez) ráttal, deszka padlással, folyó gerendákra rakva szaru fa nád fedéllel, nagy kotsi szín deszka két felé nyíló kapuval, egyik oldalában ráttal és zablóval el látva, ehhez találtatik ragasztva egy egészen téglából épült 5 öl széles, 3 öl hosszú, két osztályú épület vadász ebek számára, deszka padlással, az előbbenihez hasonló fedéllel, egy tüzelő hellyel, kő kéményre.

Ezek végénn Délről nyugotra nyúlik a Tehén Istálló 11 öl hosszú, 4 öl széles, hasonló építésű az elébbeni Istállóhoz, találtatik benne 16 Tehénre elegendő vályu és jászol, mellette ugyan azon fedél alatt 2 kotsira alkalmas Szín.

Az Uradalmi Lak Ház által ellenébe van a Virágos Kert, Melynek ki terjedése 8 hólnd, ebben találatnak 2000 élő fák, 4000 darab különbözőféle kül földi csemetek.

2-szor A Czitrom tenyésztő Ház, melynek hossza 13 öl, széle 5, egy átaljába égetett téglából, a fal vastagsága $2\frac{1}{2}$ láb, a padozat égetett téglából, a padlás nádból, az épület zsindeellyel fedve, 5 ajtóval, 8 ablakkal, mellyek $2\frac{1}{2}$ öl hosszúságuk, $1\frac{1}{2}$ szélességük, van el látva.

3-szor Eggy Üveg ház, 9 öl hosszú, $4\frac{1}{2}$ öl széles, a fal 3 láb vastag, égetett téglából – a padozat ugyan abból ki rakva, a padlás nádból, az egész épület zsindeellyel fedve, olajos veres festékkal bé festve, kemény fából készült 3 ajtókkal el látva. – Az Üveg ház közepibe egy terem, 4 öl hosszúságú, s $4\frac{1}{2}$ öl szélességű, ékessen ki festve, s égetett téglával ki rakva, kemény fából készített egy nagy ajtó-

val, és egy üveg ajtóval el látva., – az oldal falak 4 üveg ajtókból, s 16 ablakokból, mellyek 4 láb magasságúak, s $\frac{1}{2}$ láb szélességűek, állanak.

4-szer. Egy meleg ház, 6 öl hosszú, $1\frac{1}{2}$ öl széles, a fal $\frac{1}{2}$ láb vastagságú, $1\frac{1}{2}$ öl magasságú 6 ablakkal, mellyek $1\frac{1}{2}$ öl hosszúk, és 3 öl szélességűek, el látva.

5-ször Ananász tenyésztő ház, 12 öl hosszú, 1 öl széles, 12 ablakkal, mellyek 5 lábnyi hosszúk, s 4 láb szélesek, s mind deszkákból alkotvák.

6-szor Eggy Rózsa tenyésztő alkotvány, 3 öl hosszúságú, s 1 öl szélességű, 2 öl magasságú deszkából készítve, s 3 ablakkal, mellyek 5 lábnyi hosszúk, és 5 láb szélesek, el látva.

7-szer Húsz meleg ágy 40 üveg ablakkal, mellyek 5 lábnyi hosszúk, 4 lábnyi szélesek, 48 nagy Czitrom és Pomarants (narancs) fák, 1000 darab Pelargónia, 1000 Darab Hortensia, 500 Darab Újj Hollandi növény, 4000 Darab Rózsa tő, 500 Darab Georginia, és 5000 Darab Üveg házbann tenyésztetni szokott külömb féle kül földi Plánták (növények).

8-szor A Kertész Lak melly 12 öl hosszú, 4 öl széles, 2 öl magas, találatnak benne 3 szobák, mellyek egyikének deszka padozatja van. Az épületenn 6 ablak, 4 ajtó. Találatik itt egy Istálló, 4 öl hosszúságú, 3 öl szélességű, $2\frac{1}{2}$ öl magasságú – 1 kotsi félszer, és 1 pintze náddal fedve, zöltség el tartására való pintze 8 öl hosszúságú, $2\frac{1}{2}$ szélességű, 8 ablakkal el látva s náddal be fedve.

9-szer A Kastélynak Körösön túli részén van az úgy nevezett Sziget, 100 hóldból álló nagy szerű Angol Kert, mellyben találatnak 10.000 Darab külömbféle élő fák, s temérdek sokaságú külföldi Csemeték.

10-szer Egy Szöllős Kert, melly áll 6 Hóldból, találatik benne egy alkalmazatos prés Ház, s 200 Darab külömbféle nemű gyümölds termő fák.

11-szer Ismét egy másik Szöllős Kert, mely is 9 Hóldból áll, s melyben öszvesen 500 Darab külömbféle nemű gyümölds termő fák, s egy kőből alakított Remete Ház találatik.

12-ször Egy Zöltség tenyésztető s 12 Hóldból álló Kert, melyben öszvesen 300 Darab külömb féle nemű gyümölds fák vagynak.

Az Uradalmi Lak Ház Déli végétől 20 öl hosszúságban kő fal 9 láb magas, 2 láb vastag, nyúlik, a hol találatik:

Az uradalmi Levéltár egészen Téglából készült újj épület 12 öl hosszú, 5 öl széles, 2 öl 2 láb magas, 2 láb vastagságú fallal, van benne egyik oldalonn bólt hajtásos szoba vas ajtóval, és vas táblákkal el látott 2 ablakkal, száraz bé menetelű kapuval, stukatorra, tulsó oldalonn Irnoki Szoba, az Uradalmi tömlöttzel stukatorra, az első deszkázott padimentummal, az utolsó Téglával ki rakott, fedele az épületnek szék állásos szaru fa zszindellyel, az udvar le nyúlik a Körösre, melynek alsó végén találatik

a/ Az Uradalmi Tyúkászi Lak 11 öl hosszú, 2 öl 3 láb széles, egészen Téglából készült új épület, fala magassága 9 láb, szélessége 2 láb, találatik benne 2 Lakó Szoba konyhával, folyó gerendákra, deszka padlással, padimentomozva, 1 nagy te-

rem az apró marhák tenyészésére – teteje fenyő szaru fákkal és sindellyel készítve, el különözött udvarral.

b/ Galamb Dútz kemény fa oszlopra, fenyő deszkából, zsendely tetőre, 50 pár galambra alkalmazva.

c/ Kút 5 öl mélységű, téglából ki rakva, a szükségeseikkel el látva, jó karba.

A Levél Tár déli oldalától folytatódik a Kő Kerítés 15 öl hosszóságban és említett magasságban a hol találtatik

Az Uradalmi Ügyészi Lak „L” formában építve 3 öl hosszú, 4 öl széles, alja párkányig Téglá, felül vājog, 2 öl magas, 2 láb vastagságú fallal, a déli végiben egészen Téglából, 2 öl széles, 3 öl hosszóságú bőlthajtásos szobával, vas ajtó és vas táblás ablakokkal el látva – találtatik az egész épületben még egy ebédlő és egy Lakó Szoba az úttzára, – az udvaron konyha, Cseléd ház, kamara, alatta 3 öl szélességű, bőlthajtásos pintze, az első szobák pādimentomozva, deszka padlásra folyó gerendákkal fel srófolva (csavarozva), fedele szaru fa náddal – ezen fedél alatt az épülethez van ragasztva kotsi szín – Ló istálló, és külön marha Istálló, a szükséges ráts és zabló, úgy jászolokkal el látva, az ablakok vas rostelyozottak, az udvar kertel együtt, mely fenyő fa deszkákkal különöztetik, ½ hólndnyi. – A kertben találtatik

a/ Egy Zöldség tartó pintze 4 öl hosszú, 2 öl széles, felette téglá oszlopokra rakott fenyő fa folyó gerendára szaru fa 'sindellyel, tetővel fedezett Terasz.

b/ Az udvaronn 4 öl 3 láb (mély kút?) szükségeseikkel el látva.

c/ Kapu Téglá oszlopok között két felé nyíló, egy kis ajtóval.

d/ Innen az innéti magasságban folytatódik délnek a fal kerítés, egész a serház éjszaki oldaláig, a hol az Ügyészi kert végeztével egy ¼ Hólndnyi udvar találtatik, oszlopok közt lévő, két felé nyíló kapuval.

Kasznári Lak bent a faluba fekszik délnek, „L” formára, 25 öl hosszú, 3 öl széles, alja párkányig téglá, felül vājog, falai magassága 10 láb, szélessége 2 láb, találtatik benne 3 padimentomozott Lak szoba, folyó gerendákra fel srófolva deszka padlással, Konyha, Cseléd ház, kamara, alatta 3 öl széles, annyi hosszú, téglából bőlthajtásra készült pintze, teteje rámára (a fal tetejére került keretre támaszkodó) fenyő szarufa, alól zsendellyel prémezve, felül nád, – 10 fenyő fa ajtókkal, 8 ablakkal, 7 zsalukáterrel, vas rostéllyokkal el látva – udvara kis kertel 800 négyszögöl, körülötte 60 Darab akátz fák.

a/ Az udvaronn Istálló, 12 öl hosszú, 4 (öl) széles, alja párkányig téglá, felül vályog, 2 láb vastag, 10 láb magas fallal. Találtatik benne 6 lóra, 16 darab marhára külön Istállók a szükségeseikkel el látva, mellette kotsi szín, azon túl vas, só s más gazdaságbéli eszközök le rakására szolgáló kamara, bélelt ajtóval, vas zárokkal, deszkázott padlással, folyó és mester gerendákra rámára rakott szaru fa nád fedéllel, újjonnan készült állapotban.

b/ Az udvaronn kút 5 öles, téglákkal ki rakva.

c/ Az egész udvar kertel, deszka kerítéssel, kemény fa oszlopokkal.

Ispányi Lak „L” formára, 25 öl hosszú, 4 öl széles, alja téglá párkányig, felül vājog, falai magassága 10 láb, vastagsága 2 láb. Találtatik benne 3 padimento-

mozott Szoba, konyha, kamara, alatta 3 öl hosszú, 3 öl széles bólthajtásos Téglapintze, mester és folyó gerendákra rakott deszka padlással, ráhára szaru fa nád fedél, kő kéménnyel, 7 bélelt fenyő fa ajtókkal, 6 ablakkal télivel el látva, vas rostélyozva.

a/ Udvara kis kertel egy hóldnyi, deszka kerítéssel, kemény fa oszlopokkal.

b/ Udvarán Istálló 12 öl hosszú, 3 öl 4 láb széles, fundamentoma párkányig téglapintze, felül vályog. Két osztályra, 6 lóra és 12 szarvas marhára a szükségeseikkel el látva, folyó gerendára nád padlással, ráhára rakott fenyő szaru fa nád fedéllel.

c/ Udvaronn kút 4 öl 3 láb, melly téglával ki rakva, szükségeseikkel el látva, igazított (javított) jó állapotba az egész.

Kováts Lak 12 öl hosszú, 4 öl széles, fundamentoma párkányig Téglapintze, felül vályog, falai magassága 12 láb, vastagsága 2 láb. Találtatik benne 2 szoba, konyha, kamara, alatta 4 öl hosszú, 3 öl széles bólthajtásos Pintze, hátúlján egy szín, mester és folyó gerendákra, deszkázott padlás, ráhára rakott szaru fa prémezve zsindelelyel, nád fedél, ablakján vas rostély, ehhez ragasztva a Kováts Műhely 5 öl hosszú, 4 öl széles, egésszenn Téglapintze 2 láb 6 hüvelyk széles, 12 láb magas, teteje az elebenihez hasonló, kő kéményre, a legjobb állapotban. Udvara kis kertel 600 négyszögöl, egy Téglával rakott kúttal, szükségeseikkel el látva.

Asztalosi Lak ház, melly ez előtt Ispányi lakúl szolgált, 11 öl hosszú, 3 öl széles, 2 láb vastagságú vályog falból. Találtatik benne 2 szoba, konyha kő kéményre, egy kamara, mester és folyó gerendákra, közönséges nád padlással, fedele szaru fák ráhára náddal. Találtatik rajta 6 ablak, 4 fenyő deszka ajtó, igazított állapotba. Udvara kis kertel, 600 négyszögöl, körül kerítve.

Kérékjártói Lak, hossza 10 öl, széle 3 öl 2 láb vastagságú fallal, melynek fundamentoma párkányig téglapintze, felül vályog. Találtatik benne egy szoba kő kéményre, konyha, műhely és egy kamara, mester és folyó gerendákra, közönséges nád padlással, szaru fa nád fedéllel – udvara 500 négyszögöl, akázt fákkal körül ültetve, az udvaronn egy kút, téglával ki rakva s a szükségeseikkel el látva.

Kívül a Falu szélenn, a hólt Körös parton találtatik a Granárium (gabonamagtár), 14 öl hosszú, 5 öl széles, magassága falainak 4 öl, vastagsága 2½ láb, 4 osztályra, alsó osztályra föld szint bolthajtásra, a felett a második osztály (emelet) falonn, harmadik és negyedik osztály keményfa oszlopokra, mester és folyó gerendákra rakott deszkázattal, öszvessen 9000 posonyi mérő élet bé fogadására elegendő. – 40 vas rostélyokkal és vas táblakkal el látott ablakkal, 4 ajtókkal, mellyek közzül a föld szinti egésszenn vas pléhvel (lemezzel), jó erős zárokra, felső részén Csiga 10 öles eresztő kötéllel. – Az egész tűz falra, teteje szék állásra fenyő fa szaruk zsindelelyel.

E mellett délre találtatik a Svajtzerály (svájci fajta marhák helye), melly 4 hóld kiterjedésű, fenyő deszka kerítéssel körül vetetett. Itt találtatik

a/ Eggy 27 öl hosszú, 4 öl 4 láb széles Tehén Istálló, melynek falai magassága 1 öl 4 láb, vastagsága 2 láb, fundamentoma párkányig téglapintze, felül vályog, két

sor kemény oszlopokra szegezett fenyő deszka jászlokkal, 4 szakaszra el osztva, 4 fenyő deszka ajtókkal zárokra, 18 zsalukáterekkel el látott ablakokkal, mester és folyó gerendákra deszkázott padlással, takarmány tartásra alkalmas, teteje szaru fa székek állásra náddal, két ki álló, széna hányásra alkalmazott ajtókkal, jó állapotban. Ettől délre fekszik

b/ 12 öl hosszú, 1½ öl széles Téglá oszlopokra kemény fa ajjal (vízszintes alsó résszel) készített Kukoritzá Góré, oldala fenyő fa lécekből 2½ öl magasságban 2000 pozsonyi mérő Csöves Tengeri bé vételére alkalmas, teteje zsindejre – jó állapotban.

c/ Nyúgotról keletre fekszik a Svajtzer Lak, 15 öl hosszú, 3 öl 4 láb széles, fundamentoma párkányig téglá, felül vájog, falai magassága 1 öl 4 láb, vastagsága 2 láb. Találtatik benne 2 szoba, egy konyha téglá kéményre, egy kamara. Mester és folyó gerendákra, deszkázott padlással, teteje rámára fenyő szaru fák náddal, jó állapotba. – Előtte fekszik

d/ Tej pintze, 8 öl hosszú, 4 öl széles, téglából bólt hajtásra, mely felett vagy on mindennemű egyveleg (vegyes) le rakó helyly vájog falból, föld szint 10 láb magas, 2 láb széles, padlás nélkül, teteje rámára rakott fenyő szaru fa náddal, jó állapotba. A pintzén két felé nyíló béllett ajtó zárral, a kamaránn egy közönséges fenyő fa kapu.

e/ A Keleti oldalánn az udvarnak találtatik egy Nyúgotra néző 28 öl hosszú, 3 öl széles marha Istálló, egészen vájog fallal, ágasokra rakott fedél fákkal, náddal fedve, 7 fenyő ajtókkal el látva.

f/ Északi oldalonn Délnek fekszik a Tehenészek Lakja, 6 öl hosszú, 2½ öl széles, vájog fallal, egy szoba, konyha kő kéményre, mester folyó gerendákra nád padlással, teteje szaru fa náddal.

g/ Az udvaron meszes gödör, 5 öl hosszú, 2 öl széles, téglával ki rakottan, 2000 pozsonyi mérő mész óltására alkalmas, szaru fákkal, nád fedélre.

h/ Négy Jég Vermek náddal fedve.

i/ 5 öles Kút, szükséges itatókkal, vájukkal el látva, jó állapotban.

A Svajtzerájtól Nyúgotra az úgy nevezett Tenke ér Partonn fekszik a Tenke Ér Parti Major. Udvara 3 Hóld deszka kerítéssel, mellette Konyha kert 5 Hóldnyi, 524 gyümöltk fákkal, alján a Körös oldalban 180 nagy Nyárfa, s számlálhatatlan fűz fa. Az udvar keleti részeitől nyúgotra nyúlik egy Délnek fekvő

a/ Birka Istálló, 40 öl hosszú, 5 öl 4 láb széles, falai egészen téglából, 2 öl magos, 2 láb szélességű, 3 két felé nyíló kapukkal, 31 üveg ablakokkal és zsalukáterekkel el látva. 10 kemény fa oszlopokra rakott mester és folyó gerendákkal, deszkázott gabona tartásra alkalmas padlással, székek állásra rakott szaru fa fedéllel, alja zsindejlyel prémezve, fellyül nád – a legjobb állapotban. Melytől Délre fekszik az udvarra nyíló nagy kapu. Ettől kevés távolságra nyúlik Délnek

b/ egy Nyúgotra néző, egészen új Istálló, 20 öl hosszú, 6 öl széles, falai magassága 2 öl, szélessége 2 láb, egészen Téglából, két kemény fára szegezett fe-

nyó deszka kapukkal, 18 ablakkal, melyeknek magassága 2½ láb, szélessége 2 láb, üveg ablakkal, és zöldre festett zsalukáterekkel el látva. Padlása fel kötő gerendákkal vas srófokra deszkázott. Szemes élet tartásra alkalmas, teteje szék állásra szaru fa, sűrű léttzel téglá cserépre és tűz falakkal. – Az udvar nyugoti részén fekszik:

c/ Birkás és Kertész Legény Lakó háza, „L” formára, 30 öl hosszú, 3 öl széles, falának alja párkányig téglá, felül vályog – találtatik benne:

1. Birkás bojtár Lak, az elébbenihez hasonló.

2. Juhász Lak, egy Konyha, egy szoba, egy kamara 3 fenyő ajtókkal, s ablakkal vas rostélyra. Ehhez hasonló a fentebbi Bojtári lak.

3. Kertész Lak, egy Szoba, egy konyha, az egészen van 3 kő Kémény, padlása folyó gerenda közönséges nád padlással, teteje szaru fa náddal, ehhez ragasztva (toldva)

egy három öl hosszú Ökör Istálló, és egy 2 öl hosszú, beteg birka számára készült Istálló, padlása fedele az elébbihez hasonló.

d/ Az udvaron oszlopon fenyő szaru fákra nád fedéllel készített, 12 öl hosszúságú, 3 öl szélességű félszer, úsztatók s más birka tenyésztéshez szükséges eszközök tartására.

Vermesi Major esik a K.Ladányi határnak északi oldalán, a hol találtatik:

a/ Egy 30 öl hosszú, 5 öl szélességű Birka Istálló, fundamentoma Tégla fel a párkányig, felső része vájog, minden 2½ öl távolságban téglá oszlopok, falának magassága 2 öl, padlás nélkül, teteje ráhára fenyő szaru fákkal, állól prémezve zsindegyel, felül nád, 14 ablakkal, 2 deszka két felé nyíló kapukkal, jó állapotban. Mellette

b/ Csósz ház, 10 öl hosszú, 3 öl 4 láb széles, fundamentoma téglá, felül vájog. Találtatik benne két szoba, egy konyha kő kéményre, folyó gerendára deszka padlással, szaru fa nád fedéllel, jó állapotban.

c/ Egy Marha és Juh akol garádból (vastagabb faágakból, trágyából rakott fallal), fenyő fa korlátú be járással.

d/ Két, kávas 5 öl mélységű Kútak szükségesséssel, és itató nagy s kisebb vájúkkal el látva.

Korhányi Majorba találtatik:

a/ Egy Délnek fekvő, 30 öl hosszú, 5 öl szélességű birka Istálló, éjszaki oldalonn lévő fala 15 öl hosszúságban egészen égetett téglá, a többinek csak fundamentoma párkányig, felül vájog, 2 öl magas, 2 láb vastag, 6 fenyő oszlopokonn fekvő mester és folyó gerendákra rakott deszka padlással, élet tartásra alkalmas, 14 üveg ablakkal, két felé nyíló két nagyobb deszka kapukkal, és egy nyugotra nyíló, béllett záros kis ajtóval. Fedele fenyő fából szék állásra, állól zsindegyel prémezve, felül nád. Ezen Istállótól húzódik Keletről Nyúgotnak egy 2 láb

szélességű, 8 láb magasságú kő fal 20 öl hosszóságban fejrre meszelve. A hol kezdődik

b/ Egy szinte Délnek fekvő, 30 öl hosszú, 5 öl széles, mindenkben az elébbenihez hasonló birka Istálló, melynek végébe folytatódik a fentebb említett vonalban a kő kerítés 9 öl hosszóságban, a hol meg szegődvén északról folytatódik Délnek 30 öl hosszóságban, melynek végén találtatik

c/ Egy 40 öl hosszú, 6 öl széles, egészen égetett Téglából épített birka Istálló, fala magassága 2 öl, vastagsága 2 láb, 33 üveg ablakkal, zöldre festett zsalukáterekkel, vas pléhekre, három kapukkal el látva. Termés kövekenn álló 12 kemény oszlopokra fektetett, mester és folyó gerendákra rakott, fenyő deszkázott padlással. Fedele szék állásos szaru fákra, zsindelyezett prémmel s náddal. Ezen Istálló előtt Keletre fekszik

d/ Egy 20 öl hosszú, 20 öl széles, 4 szakaszokra osztott birka akol, keményfa oszlopokra szegezett fenyő deszkázattal. 4 láb magasságra 4 záros ajtókkal el látva.

e/ A c. alatti Birka Istállótól 20 öl távolságra fekszik egy 10 öl hosszú, 6 öl széles, mindenkbe a fellyebbi Istállóhoz hasonló készületű birka Istálló a beteg birkák számára. Mind a 4 Istállók a leg jobb állapotban.

f/ Az említett birka Istálló háta megett találtatik 50 öl távolságra egy 24 ökorre való Istálló, 13 öl hosszú, 4 öl 4 láb széles, párkányig égetett téglá, felül vályog. 3 fenyő fa jászollal el látva, folyó gerendákra deszkázott padlással, teteje fenyő szaru fa, náddal. Ezen Istállóhoz van ragasztva egy tüzelő Helly, bólt hajtásra, kő kéményel.

Az Istállók körül három, 4 öl mélységű, égetett téglából ki rakott kúta a szükségesekkel el látva, a leg jobb állapotban.

g/ Tiszti Lak, 17 öl hosszú, 3 öl 4 láb széles, fekszik Délnek, egészen égetett Téglából, 3 szobával, mellyek között kettő fenyő deszkával padimentomozva, egy konyha, s kamara, alatta bólt hajtásos pintze, 3 öl széles, annyi hosszú szobák, ablakaira téli ablak és zsaluk vas rostélyozott, Mester és folyó gerendákra rakott deszka padlás, teteje szaru fa náddal.

h/ Tiszti Istálló 4 lóra és 10 darab szarvas marhára, 10 öl hosszú, 3 öl 4 láb széles, alja párkányig téglá, felül vájog. Folyó gerendákra közönséges nád padlással, teteje szaru fa náddal. A szükséges ráts, zabló és jászlokkal el látva, igazított állapotba, melynek hátulján találtatik a Tiszt kertje, egy Hóld nagyságú, akátz fákkal körül ültetve.

i/ Polyva tartó kamara, 10 öl hosszú, 3 öl széles, vájog falból, fedele szaru fa náddal, padlás nélkül.

k/ Birkás ház, 15 öl hosszú, 3 öl 4 láb széles, fundamentoma párkányig téglá, felül vájog. Mester és folyó gerendákra nád padlással. Találtatik benne 2 szoba, konyha kő kéményre, kamara, alatta bólt hajtásos pintze 3 öl hosszú, mind jó állapotba.

l/ Istálló, 8 öl hosszú, 3 öl 4 láb széles, egészen vājogból, folyó gerendákkal nád padlásra. Teteje fenyő szaru fa, nád fedéllel.

m/ Birkás kertje, körül kerítve, 300 négyszögöl.

A Körös Ladányi Uradalomhoz tartozó Mező Berény és Fási pusztai Majorokban, úgy a fentebb le írtakban találtak összesen 13.290 birkák, és 5000 birka bárányok, mely 18.290 darab birka utáni (tisza) Jövedelem a múlt 1838-k évbe az elő mutatott Uradalmi számadások szerint a következő volt (ezüst pénzben):

1. Birka és bárány gyapjú 264 mázsa 53 font per 110 ezüst forintjával	29.098 forint 18 krajcár
2. Esztendőnként adódnak el 1000 darab Űrűk, darabja 4 forintjával	4.000 forint
3. Kosokból el adódik évenként, melyből be jön .	200 forint
4. Mustra Birkákból	800 forint
5. Dög bőrből	1.500 forint

Meg jegyezném, hogy a folyó évben szinte annyi számú Birka találtak, és a gyapjúnak nagyobb ára reménylhető.

Szarvas Jóság. Az egész Uradalomba találtak

1. Gujabeli és Svajtzeráj	517 darab,
2. Igás ökör	230 darab,
3. Bivaj Marha	39 darab,
Öszvesen	786 darab.

Melleykből évenként el adatnak

40 Darab hízott ökrök per 60 forintjával	2400 forint,
el adatnak 30 mustra (vágó) Tehenek per 40 forintjával	1200 forint,
el adatnak Marha dög bőrből	40 forint.
Esztendőnként 150 Darab fejtetvén, attól be jön	
1800 itte vaj, per 18 krajcár	540 forint.

Sertés. 400 Darab Házi és Conventionatusok (a konvenciót, azaz évi járandóságban részesülők) szükségei pótlására évenként adódnak el 50 Darab, per 8 forintjával, 400 forint.

Lovak. Nemesített ménese kancza 40 Darab. (U.az) 3 éves 11 Darab, 2 éves 9 Darab, éves 9 darab, szopós 10 Darab, Paripa 3 Darab. Uraság Tisztjei számára hámos Lovak 24 Darab, ugyan azoknak Paripák 24 Darab, Teli Vér Angol Csődör 1 Darab, Két 16 markos (kb. 168 cm magas) nemesített Csődör 2 Darab, 3 éves Csődör Csikók 5 Darab, 2 éves Csődör Csikók 9 Darab, 1 éves Csődör Csikók 6 Darab, szopós Csődör Csikók 8 Darab. Öszvesen 161 Darab.

A Lovak szaporodása az Uradalmi szükséget pótolván, szembe tűnő nagy haszna van, hogy Lovakra az Uradalomnak egy átaljába kiadása nintsen, egyéb eránt a múlt 1838-k évbe mustra Lovak el adásából bé került 600 forint pengő.

Jövedelem évenként: 1. Angol Mén hágásától évenként idegenek fizetnek darabjától 8 darab aranyat, hág évenként 10-zet – 360 forint. 2 Évenként mustra Lovak el adásából 300 forint. 3. Dög bőrből 12 forint.

Méhek. Van az Uradalomnak 25 kas Anya Méhe, mellyekből az Uradalmi évi szükségenn felül el adódik 3 akó méz, per 16 forintjával – 48 forint.

Jobbágyok. Telkes Jobbágyok 269, kiknek birtokábann 117 1/8 Telek föld vagyon. Egy Telki állomány 36 hold szántó és 22 hóld kaszálló földből áll, hóldját 1200 négyszög öllel számítván. Öszvessen tehát 6986 hóld. Minthogy pedig az Urbéri állományok három külön részekben vagynak ki adva, hogy a 22 hóldnyi kaszálló évenként egészen használtathasson, egy egy fordulóba egész Telek után 11 hóldakkal több lévén ki adva, így minden Teleknél nem 22, hanem 33 hóldnyi kaszálló van ki adva, melly felesleges kaszállók hóldjainak száma 1287. Így öszvessen az Urbéri földek 3-dik rendű 8273 Hóldok, meg jegyezvén, hogy a felesleges 11 hóldnyi kaszállókból eredt 1287 hóldok az Uradalmi dispositio (rendelkezés) alá fognak tartozni a legelő el különözése esetében. Van ezen kívül 10 úgy nevezett Supplementalis Árendalis Sessio, melytől évenként fizetődik a Jobbágyok által haszon bér fejébe 134 forint 24 krajcár.

Házás zsellérek 202. Lakók 53.

Tiszta jövedelem ezüst pénzben (eddig) 41.032 forint

Az egész Helységet lakják öszvesen 4675 Magyarok, kik Reformatusok s R.Catholicusok, tehetségi állapotjokat a túl laponn lévő Tabella, mely szerént a folyó 1838/9-ik katonai évre az adóra öszve íratlak, világossan ki tűnteti.

*Summás Kivonatja
Körös Ladány Helysége rovatos öszve írásának az
1838/9-dik katonai évről*

Személy/ek/ Jobbágyok.....	172
Zsellérek	117
Lakók	49
Testvérek és Fiak	195
Lakosok öszves száma	4.670

Mindenféle marhák	
Jármos ökrök – sajátjai	93
kölsön vettek	18
hízlaltak	12
Tehenek – fejősök	96
Meddők	86
Tinók – 3 évesek	77
2 évesek	49
Lovak – hámosok	584
Méneselek	18
Csikók – 3 évesek	18
Sertvések	73
Magyar Juhok	749
Birkák	4.023
Házak 3-dik Rendűek	463
Szántó földek (hány egész jobbágytelek után)	117 1/8
Kaszállók (hány egész jobbágytelek után)	117 1/8
Szöllők (hány „út”)	232 4/8
Kazányok (db)	14
Méh kasok(db)	7
Kézművességek	35

Mellyektől fizetnek ezüst pénzben 3040 forint 42 krajcár (adót)

Szöllős Kertek. A Jobbágyok használatába 163 hólndnyi, mellyeken kívül szinte azok használatába veteményes és gyümölsös kertek az úgy nevezett Libáda 37 hólndnyi, mellyek jövedelmei alább fel jegyeztetnek. Kender földek és Tanya Hellyek, kinek kinek Urbéri állományában bé vagynak számítva.

Jobbágyok adózásábóli Jövedelem.

Füst pénz 466 háztól, per 1 forint ezüst pénzben	466 forint.
117 1/8 egész telek után Szekeres Robot: 6324 6/8 per 20 krajcár	2108 forint 6 krajcár.
Ezekből meg váltatnak évenként 600 /napot/:	200 forint.
202 Zsellér háztól évenként szolgáltnak 3636 napot, per 10 krajcárjával	606 forint.
55 Lakó szolgál 660 napot per 10 krajcár	110 forint
Ezekből meg váltatnak évenként:	150 forint.

A többi szekeres s gyalog nap számok leg nagyobb sikerrel használtatnak az Allódialis Plágák művelésére.

Kilentzedből. Az Uradalmi leg utóbbi hat évi számadásokat öszve vetve, ebből közép számolás (:diametri calculo:) szerint egy évre a következő esett: Bor 273 1/64 akó, melly az Uradalmi kortsmákba ki méretetvén, ad tiszta hasznot, akóját 3 forintjával számítva 819 forint ezüst pénzben. Törkö 83 akó és 61 Ittze, melyből 8 akó pálinka kerülvén, akóját el mérik a kortsmákban per 14 forint, ad tiszta hasznot: 112 forint ezüst pénzben.

Búza	889 ½ posonyi mérő, mérőjét 1 ezüst forinttal véve,	889 forint 30 krajcár.
Árpa	343 ½ posonyi mérőjét 30 krajcárral számítva	171 forint 45 krajcár.
Zab	525 posonyi mérőjét 30 krajcárral számítva	262 forint 45 krajcár.
Kukoritza	176 posonyi mérőjét 12 krajcárral számítva	35 forint 12 krajcár.
Borsó	2 posonyi mérőjét 2 forinttal számítva	4 forint.
Kendermag	2 4/8 posonyi mérőjét 2 forinttal számítva	5 forint.
Len mag	1 posonyi mérőjét 3 forinttal számítva	3 forint.
Köles	3 posonyi mérőjét 1 forinttal számítva	3 forint.
Paszuly	2 posonyi mérőjét 2 forinttal számítva	4 forint.
Lentse	2 posonyi mérőjét 2 forinttal számítva	4 forint.
Kender természetben	10 mázsa, per 10 forintjával véve	100 forint.

Szalma minden Sessio után 1 szekér, öszvesen 117 szekér szalma, per 1 forint 36 krajcár tézsen 187 forint 17 krajcár.

Ezen kívül a Supplementalis (nem úrbéres) földek váltsága kilentzedért évenként 281 forint.

A Királlyi Tizedre nézve Jótékonyságul szolgál a K.Ladányi Jobbágyoknak, hogy minekutánna e Megyében Királlyi Dézma soha nem létezett, e Czím alatt leg kisebb adózások alá vettetve nintsenek.

Majorsági földek Szántó földek: Tenke éri 334 Hóld, Korhányi 484 Hóld, Vermesi 572 Hóld. Öszvessen 1590 Hóldak, mellyek három fordulóba használtak, évenként egy harmad része ugarban maradván, 2/3 részbe bé vetődik: búza 390 posonyi mérő, árpa 256, zab 341, köles 9 posonyi mérő, kukoritza 50, reptze posonyi mérő, így öszvessen 1060 posonyi mérő. Mellyek után az Uradalmi 6 évi termésről készített számadás út mutatása szerint – diametrális calculus szerint – aratási, nyomtatási és apadási mennyiséget le húzván a tiszta jövedelem a következő:

Búza	1472 posonyi mérő, mérőjét	1 forintra számítva	1472 forint
Árpa	844 " " "	30 krajcárra "	422 "
Zab	874 " " "	30 krajcárra "	437 "
Kukoritza	649 " " "	12 krajcárra "	129 " 48 krajcár
Köles	24 " " "	1 forintra "	24 "
Reptze...	177 " " "	2 forintra "	354 "
Szalma...	50 öl, ölet	8 forintra "	400 "

/Majorsági/ Természetes Kaszállók. Tenke Éri 513 hóld, Korhányi 900 hóld, Vermesi 700 hóld = 2113 hóldak. Adnak egy évre 21.130 mázsa szénát, melynek készítésére, bé hordására használatnak az Uradalmi Cselédek és Robottosok, így annak ára tiszta haszon lévén, mázsáját 12 krajcárral véve a Jövedelem 4.226 forint ezüst pénzben.

Ló herés kertek. Összessen 50 Hóldnyi ki terjedésűek. Egy hóldra 30 mázsát véve, mázsáját 24 krajcárral számítva 1500 mázsáért 600 forint ezüst pénzben. Az 1/3-ad Rész Szántó földi Ugarokban évenként vetődik Takarmánynak való zabos bükköny 80 hóldnyi, melynek hóldja 20 mázsát advánn öszvessen 1600 mázsa terem, mázsáját 24 krajcárral számítva tiszta Jövedelem lesz 640 forint ezüst pénzben.

Majorsági különözött Legelő. 302 hóldnyi a Vermesi Majornál, melly ha haszon bérbe adatna, hóldjától 1 forint 12 krajcárral jönne tiszta haszon 362 forint 24 krajcár. Dohány föld 30 hóldnyi, 1 hóldtól 5 mázsa Dohányt számítva, mázsáját 4 forintra, 150 mázsától tiszta haszon 600 forint. Ketskés Dombi Majorsági Szöllő, a Kihí Kerti Uraság Szöllővel hat évi számolás ki mutatójából, közép ki számolás után, minden hóldra 15 akót téve, 12 hóldról 180 akó, 3 forintjával 540 forint. 90 akó Törköből 9 akó pálinka, 14 forintjával 126 forint. (A becsült összes jövedelem eddig 54.913 ezüst forint 18 krajcár.)

Körös Ladány Helységétől egy órányi távolságra, az Urbéri földek végénél, Szeghalom és Vésztő Helységek határai közt vagy az Uradalomnak az úgy nevezett Fási Pusztája 4.357 hóldnyi, mellyek között Herés kert 60 hóld, Szántó föld 941 hóld, Legelő 1048 hóld, erdő 226 hóld, Uradalmi Dohány föld 30 hóld. 30 Család Dohányosoknak árendába: Szántó föld 114 hóld, Kaszálló 160 hóld, Legelő 144 hóld. A Major Telke 46 hóld. Útak s Gátak 254 hóld. Öszvessen 4.357 hóldak, melly Pusztánn a következő gazdasági épületek találtak:

1. Birka Major a Szeghalmi határ szélre fekszik, délnek 40 öl hosszú, 6 öl széles, egészen égetett Téglából, falai magassága 2 öl 2 láb, vastagsága 2 láb. Terméskő fundamentomra rakott tölgyfa oszlopokon nyugvó mester és folyó gerdákra helyezett, szemes élet tartásra alkalmas, fenyő deszka padlással. Vagy rajta 34, 2 láb széles s 2 láb magas ablakok üveggel, kívül zsalukkal el látva, három két felé nyíló, tölgy fákra szegezett fenyő deszka kapukkal. Teteje szék állásos szarufa, zsindelem prémekkel, náddal. Kívülről 3 padlás ajtó fenyő deszkából, zárokra. Bent a padlásra fel menő grádits fenyő oszlopokra, fenyő deszka bélelt záros ajtóval.
2. Az Elsőtől 50 öl távolságra fekszik a másik Istálló, az elébbenihez mindenképpen hasonló, a leg jobb állapotban. E két Istálló háta megett a Birkák számára hőség ellen nyárfák allék (fasorok) 80 öl hosszúságban, 9 öl szélességben, 800 Darab akác és Nyárfákkal – mellyek már 13 évesek – beültetve.

3. Birkás Ház, 23 öl hosszú, 4 öl széles, vājogból épült, van benne 2 szoba, 2 konyha kő kéményre, két kamara, hozzá ragasztott, 4 lóra való Istállóval, mely ráts és Zablóval van el látva. Az épületenn 7 ajtó, 5 ablak.
4. Oszlopokonn álló nád fészter, 8 öl hosszú 4 öl széles, közönséges erdei fedél fával s náddal.
5. Kút 5 öl (mély), téglával ki rakva, nagy itató válukkal s más szükségesekekkel el látva.
6. Jäger Ház (a vadász háza), 16 öl hosszú, 4 öl széles, Téglá fundamentom párkányig, felül vājog. Fekszik az erdő szélben, nyúgotra néz. 2 Lakó szoba, fenyő deszka padimentommal, egy konyha kő kéményre, cseléd szoba, kamara, alatta bólthajtásos pintze. Egésszen új épület, mester és folyó gerendákra rakott deszka padlással.
Fala magassága 10 láb, vastagsága 2 láb. Teteje rámára szaru fák náddal. Ennek Déli végénél
  - a/ Egésszen újjonnan téglából épült fátzán nevelő kamara, 7 öl hosszú, 3 öl széles, padlástalan, rámára rakott erdei szaru fa, nád fedéllel.
  - b/ Melynek által ellenébe nyúgotra 4 öl távolságra fekszik egy szinte téglából újjonnan épült, fogoly Madárt Nevelő Kamara, 4 öl hosszú, 2 öl 3 láb széles, fala magassága 7 láb, vastagsága 1 ½ láb. Teteje rámára rakott erdei szaru fa, náddal. Mind a két kamara záros fa ajtókkal, hálóból készült ablakokkal.
  - c/ A Jäger házhoz ragasztott udvar kis kertel, 1 hóldnyi, tövisses fonással körül kerítve, ház előtt egy 5 öl kút, téglával ki rakva, szükségesekekkel el látva, egésszen új állapotbann.
  - d/ Ugyan ott vadász ebek számára készített, téglával körül kerített udvar, 8 öl hosszú, annyi széles, magassága 1 öl 2 láb, vastagsága 1½ láb, zsindellyel fedve, egy fenyő deszka ajtóval zárva.
7. Cserszád közti Csős Ház az Erdők közt, 7 öl hosszú, 3 öl széles alja párkányig Téglá, felül vājog. Fala magassága 1 öl 3 láb, vastagsága 2 láb. Egy szoba, konyha kő kéményre, kamara, 2 ablak, 3 ajtó. Mester és folyó gerendákra nád padlással, rámára készült szaru fa nád tetővel. – Mellette
  - a/ Egy marha félszer 13 öl hosszú, 4 öl széles, tölgy fa oszlopokra, koszorú gerenda, szelemen ágas, és erdei szaru fákra rakott nád fedéllel, náddal kerítve.
  - b/ Kút 5 öl, guja itatásra szükséges eszközökkel el látva, mind jó állapotban.
8. Nyomtatói Mész Ház az erdőben, a fentebbi Csős Lakhoz mindenebenn hasonló. Mellette Mész kelentze Téglá falból fél ereszre, 1 öl 3 láb magos, le felé náddal fedve.
9. Szolgaritkai Jäger Csős Ház. 8 öl hosszú, 3 öl 3 láb széles, alja Téglá, felül vājog, van benne 2 szoba, egy konyha kő kéményre, folyó gerendára, nád padlással, erdei szaru fa nád fedéllel.
Mellette Kút 5 öl mély, téglával kirakva, szükséges hozzá valókkal fel készítve.
10. Svajtzer Lak a Major keleti részénn, 20 öl hosszú, 4 öl széles, falai magassága 2 öl, vastagsága 1½ láb vastag. Egésszen téglából malterrel. Új épület, 2 szo-

- ba padimentomozva, 1 kamara, alatta bólthajtásos pintze téglából, 3 öl hosszú. 7 ablak 3 láb magas, vas rostélyokkal, 6 fenyő bélelt ajtókkal, egy két felé nyíló nagyobb pintze ajtóval, fel srófolt folyó gerendákra rakott deszka padlással. Teteje rámára szaru fa zsidely prémmel, nád.
11. Svájtzer Istálló „L” formára. 70 öl hosszú, 6 öl széles, fundamentoma párkányig téglá felül vályog. Fala magassága 10 láb, vastagsága 2 láb. Közepénn artzal Jászol, kemény fa oszlopokra fenyő deszkákból. Padlása folyó gerendákra rakott fenyő fa deszkákból készült záros ajtókkal, szelelő apróbb ablakokkal
  12. A Svájtzeráj Udvarán egy Tégla oszlopokra rakott, mester és folyó gerendákonn deszkázott padlású, 12 öl hosszú, 5 öl széles Szín, padlása szemes élet tartására alkalmazható. Teteje szék állásra, szarufa zsidellyel prémezve nád dal. Feljáró garádits, keményfa gerenda fenyő deszkákból. Padlás ajtaja bétlet fenyő deszka, zárral. Egésszen újjonnan épült.
  13. Ménes Istálló. 34 öl hosszú, 4 öl széles, az alja párkányig téglá felső része vájog fal. Padlás nélkül. Közönséges szaru fákra rakott nád fedél. Fala magassága 9 láb, vastagsága 2 láb. Ezen épület Keleti végén 2 Cseléd szoba, 1 konyha kő kéményre. A szobákba folyó gerendákra közönséges nád padlás. A lakó házon 3 ajtó, 4 ablak, az Istállón 3 két felé nyíló fenyő kapuk, zárokkal. Ezen Istálló előtt van egy 50 öl hosszú, annyi széles fenyő fa korlát, kemény fa oszlopokonn, két nyíló kapuval.
  14. Csődör Istálló. 20 öl hosszú, 6 öl széles, egésszen téglából épülve, fala 2 öl magas, 2 láb széles. Mester és folyó gerendákra deszkázott, szemes élet tartásra alkalmas padlással. Szék állásos szaru fákra, prémezve zsidellyel, nád tető. Belső Osztállya 40 Lóra szükséges strájfa (a lovak közötti távolság biztosítására, jászol, zabló ráttal el látva. A közepén két külön szerszám tartó Kamara záros ajtókkal, két felé nyíló ajtók 3, 16 ablak üvegekkel és zsalukkal, 2 láb széles, 1 ½ láb magasságúak. Padlásra fel menő deszka grádits záros ajtóval. Ehhez ragasztva mind a két oldalról Kő fal, 10 láb magasságú, 5 öl 3 láb hosszúságban, 2 öl szélességben, le nyúló zsidely fedéllel, takarmány és aj (alj – aljazáshoz) tartásra alkalmazva. 4 fenyő deszka záros ajtókkal. A Csődör Istállóhoz korlátolva 2 hólndnyi térség, két kapukkal el látva, egy 5 öl mély kúttal, szükséges itatókkal fel készítve.
  15. Kantz Ménes Istálló. 16 öl hosszú, 6 öl széles. Alja párkányig téglá felül vájog, 10 láb magas, 2 láb vastag falai. 3 kemény fa oszlopokon nyugvó mester és folyó gerendákra deszkázott, szemes élet tartására alkalmas padlással. Teteje szék állásos szarufa 'sidellyel prémezve, nád. Belől 52 kantzára zabló ráttal, 2 két felé nyíló nagy kapukkal, jó állapotban. Ehhez ragasztott udvar 50 öl hosszúságban, annyi szélességben, fal kerítéssel körül véve. Ezen Istállóhoz Keletre ragasztva áll
  16. Egy 3 öl hosszú, 6 öl széles bétlyegező ház, egésszen téglából, 2 öl magas, 2 láb széles falakkal, mester s folyó gerendákra deszkázott padlással, ki nyíló

- 4 festett Táblákkal, egy bélelt fenyő deszka záros ajtóval, tüzellő kandallóval, kő kéményre. Fedele zsindeleyel prémezve, nád. Előtte az udvaron bélyegező akol, 40 öl hosszú, annyi széles, 5 osztályra, tölgyfa oszlopokra fekvő fenyő fábol, a legjobb állapotba.
17. Méneses Maródi Istálló (beteg lovaknak) két szakaszokra. Fundamentoma tégla párkányig, felül vājog, 10 öl hosszú, 3 öl 4 láb széles, rátsokkal, zablóval el látva. Mester és folyó gerendákra deszkázott padlás, fedele szaru fa náddal. Melly Istállótól a Csikós házig nyúlik fal kerítés, 15 öl hosszú, 6 láb magas, 2 láb vastagságban, jó állapotban.
18. Méneses Csikós Lak. 13 öl hosszú, 3 öl széles, párkányig Tégla, felül vājog. Található benne 2 szoba, konyha kő kéményre, kamara, mester és folyó gerendákra közönséges nád padlással, szaru fa rámpára nád fedéllel.
19. Kukoritz Góré. 12 öl hosszú, 1½ öl széles, Tégla oszlopokkal, keményfa Ajjal (alsó résszel), oldalai fenyő létekből 2 öl 3 láb magasságban, 2000 pozsonyi mérő tsóves Tengeri bé vitelre alkalmas. Teteje zsindeleyel, jó állapotban.
20. Ménes Mesteri Lak. 17 öl hosszú, 3 öl széles. Fundamentoma Párkányig tégla, felül vājog. 10 láb magas, 2 láb vastag falai, két szoba, konyha, Cseléd szoba, kamara, alatta bólthajtásos pintze 3 öl hosszú annyi széles. Mester és folyó gerendákra deszkázott padlással, szarufa nád fedéllel.
- a/ Udvarán 6 lóra Istálló vājogból. Szaru fa nád fedélre, szükséges ráts és zablóval el látva.
- b/ Kút 5 öl mély, szükségesséssel fel készítve.
21. Ispányi Lak. 22 öl hosszú, 3 öl 4 láb széles, kő fundamentom párkányig, felső része vājog. Fal magassága 9 láb, vastagsága 2 láb. Találtatik benne 3 padimentomozott szoba, konyha kő kéménnyel, cseléd szoba, kamara. Mester és folyó gerendákra deszkázott padlással, alkalmas szemes élet tartásra. Fedele szaru fa náddal. Az Udvaronn
- a/ Pintze egészen Téglaból, bólthajtásra, 3 öl hosszú, 2 öl széles a föld felett.
- b/ Istálló, 10 öl hosszú, 3 öl széles. Oszlopokra nád fallal, körül tapasztva. Folyó gerendákra rakott szaru fa, nád padlással s nád fedéllel.
- c/ Kút a Lak előtt 5 öl mély, szükséges itató vājokkal el látva, hozzá 1 hőlányi kert.
22. Béres Lak Nr. 1 (első számú). 24 öl hosszú, 3 öl 3 láb széles, alja tégla, felül vājog, 8 láb magas, 2 láb vastag fallal. Két osztályra, egy-egy osztályban 2 szoba, 1 konyha kő kéménnyel. Folyó gerenda nád padlással. Teteje szaru fa, náddal.
23. Béres Lak Nr. 2 (második számú). 10 öl hosszú, 3 öl 3 láb széles, 2 szobával, konyhával, kamarával, hasonló szerkezetű az elsőhöz.
24. Szénás kertben Pelyvás Szín. 10 öl hosszú, 3 öl 3 láb széles, vājog. 8 láb magasságú, 2 láb vastagságú fallal. Padlástalan. Szaru fa nád fedéllel, két felé nyíló ajtóval. Mellette 5 öl mély Kút, szükségesséssel el látva.

25. Fási Pusztának Vésztő Helysége határa szélében vagynak az Uradalmi Dohányosok lakjai, hol is 31 Család tartózkodik, kik évenként az Uradalom részére a meg szabott s alább fel Jegyzendő Dohány Mennyiségen felül a nállok hasznó bérbe lévő földekért gyalog nap számokat szolgálnak. Ezen Dohányosok számára építtetett az Uradalom a Pusztának Bika Szigeti részén 20 egyforma lakot, annyi Dohány Pajtát és egy Oskolát.
- a/ Egy háznak hossza 7 öl, szélessége 3 öl, Falai alól párkányig téglá, felül vájog, 9 láb magos, 2 láb vastag. Taláztatik egyben 1 szoba, konyha kő kéményre, egy kamara.
Folyó s mester gerendákra nád padlással, rá mára készült szarufa nád tetővel.
- b/ Dohány félszer, 6 öl hosszú, 3 öl széles, tölgy fa oszlopokon koszorú gerendákra, foglalásokkal erősített szarufákra tett nád fedél, oldalai nádból tapasztva.
- c/ Oskola Ház, 8 öl hosszú, 3 öl széles. Egy szoba, egy tág Oskola, konyha kő kéményre. Falainak alja párkányig téglá, felül vájog. 8 láb magas, 2 láb vastag, mester és folyó gerendákra nád padlással. Fedele szarufa náddal.
Ezen épületeken kívül találtatik az Uradalomnak a nevezett Pusztáján egy Szárás Malom. Tölgyfa oszlopokra rakott Sátor nád fedéllel 1 keringő, mellette Malom ház, Mólnár és Tseléd lakással egybe kaptsolva, hossza 12 öl, szélessége 3 öl, fala alól párkányig téglá, felül vájog, 9 láb magos, 2 láb vastag. 2 szoba 1 kő kéményes konyhával, és 1 kamarával, mester és folyó gerendákra nád padlással, szarufa nád fedéllel. Igazított állapotba, melynek jövedelme alább a többi Uradalmi Malmok közt elő forduland.

Fási Földek Jövedelmei. Szántó föld 941 holdnyi, évenként 4 osztályra felosztva. $\frac{3}{4}$ -ed részébe vetődik 223 pozsonyi mérő Búza, 125 pozsonyi mérő Árpa, 174 pozsonyi mérő Zab, Tengeri 50 pozsonyi mérő, Köles 10 pozsonyi mérő, Reptze 12 pozsonyi mérő, Öszvessen 694 pozsonyi mérő szemes élet. $\frac{1}{4}$ rész Szántó föld ugarnak maradván bé vetődik Bükkönyös Zabbal takarmánynak, szembe tűnő haszonnal. Hat Évi számolások Öszve vetéséből ki derült, mi szerént a szemes étellel bé vetni szokott 706 holdnyi szántó földek termése, le húzván belőlle a le húzandókat, tisztán marad Búza 997 pozsonyi mérő, 1 forinttal 997 forint, Árpa 809 pozsonyi mérő, 30 krajcárral 404 forint 30 krajcár, Zab 827 pozsonyi mérő, 30 krajcárral 313 forint 30 krajcár, Kukoritzá 2000 pozsonyi mérő, tsőves, 12 krajcárral 400 forint, Köles 376 pozsonyi mérő, 1 forinttal 376 forint, Reptze 146 pozsonyi mérő, 2 forinttal 292 forint, Szalma 40 öl, öle 8 forinttal 320 forint. Mint-hogy pedig az Uradalmi Cselédek s a Dohányosok által szolgálni szokott gyalog napszámok fordítódnak a földek mivélésére, a nyomtatás pedig a méneses lovakkal tétetik, tiszta haszonnak marad az egész Bé vétel.

A szántó földekből Ugarnak fel maradt $\frac{1}{4}$ részben, úgy mint 235 holdakban mesterséges kaszállók természetvén holdja ád évenként 20 mázsa takarmányt, így

összessen 4700 mázsát, mázsáját 24 krajcárral, lesz a haszon 1.880 forint, melyből a fentebbi oknál fogva legkissebb le húzás sem történik, hanem tiszta haszonnak marad.

Ló Herés. 60 hólndnyi, évenként hóljdjától 30 mázsa, összessen 1800 mázsa, pozsonyi mérőnként 24 krajcár, lessz tiszta haszon 720 forint.

Természetes Kaszállók. 1.334 hólidak, 1 hóldra 10 mázsát számítva 13.340 mázsa, mázsáját 12 krajcárral véve, reá legkissebb költség sem fordíttatván, lesz valóságos haszon 2668 forint.

Legelő. 1048 Hólidak, mellyek haszonbérbe adatván bé hoznának 1 forint 12 krajcárral 1.257 forint 30 krajcárt,

Erdők. 226 Hóld, 30 évi vágásokra el osztva, évenként adnak a szükséges gazdasági szerszámokra fel használt, úgy épületekre szükséges fákon kívül 100 öl tűzi, mellyek az Uradalmi évi szükségekre használtatnak. Mindazáltal ölét 3 forinttal véve haszonnak tétetik 300 forint. Ezen kívül ligetes részei az Erdőnek a ménes és gujabéli marháknak leg jobb legelőt szolgáltatnak.

Dohányosok utánni Jövedelem. 31 Család, mivel különösen az Uradalom részére 30 hólndnyi földet munkál, hóljdjától tartozván 5 Mázsa Szín dohányt adni, így 150 mázsa Dohány 4 forinttal tiszta jövedelem ezüst pénzben 600 forint, ezen kívül a nevezett Családok használatába vagyon 114 hólid Szántó föld, 160 hólid Kaszálló, 144 hólid Legelő, összessen 418 hólidak, mellyektől az Uradalom részére évenként szolgálnak 1.400 gyalog napszámokat, mellyek a nevezett Fási Pusztának művelésére a leg szembetűnőbb haszonnal fordíttatnak, azomba 418 hólndnyi föld haszon bérbe adása után bé jönne Hóljdjától 1 forint 36 krajcárral, így összessen a haszon rubrikába tétetik 668 forint 48 krajcár.

Rétek. Nevezett Majorsági és Pusztai földeken kívül van még az Uradalomnak osztatlan állapotba a Szeghalmi Határ szélben a Sebes Körös folyama oldalába 4000 hólndnyi nád vágó Rékje, valamint Fűzes Gyarmaton a Berettyó ki öntései miatt tsupán nád vágásra alkalmas, úgy nevezett Butsai külön Része 1200 hólndnyi, melynek 1/5 része illetvén az Uradalmat, ezen Rétek haszonbérbe adatván évenként hoznak be 800 forintot, melly summának 1/5 része haszonnak tétetik: 160 forint tiszta jövedelem.

Ezen Osztatlan Birtokon kívül ugyan Csak a Butsai Pusztán van az Uradalomnak már Osztály által birtokába jutott 1.475 hólndnyi réti kaszállója, melynek hóljdjától évenként 10 mázsa szénát számítván lesz összessen 14.750 mázsa, mázsáját 6 krajcárral véve lenne a haszon 1475 (forint), azomba a le kaszállására, felgyűjtésére, bé hordására le húzván egy harmad részét 491 (forintot), marad tiszta haszonnak 984 forint. Egyéb aránt a fentebb meg nevezett és Tekintetes Nemes Békés Megyében fekvő Birtoki részeken kívül, hiteles tudományunk szerént bír a Meltóságos Öszve írató Báró nő szomszéd Nemes Heves Megyében helyeztetett Fegyverneki Pusztában egy tagban 1-ső Rendű 4000 Hóldakat, mellyek az elő mutatott Haszon bérlői Eredeti Szerződés szerént évenként bé hoznak hólidanként 2 forinttal hasznat 8.000 forintot.

Királyi haszonvételekből.

Az Uradalomba a következők találtak:

1. Mészárszék, melynek épülete 7 öl hosszú, 4 öl széles, egészen téglából épült, falai magassága 2 öl, vastagsága 2 láb. Áll egy hús mérő téres szobából, mellette lévő kamarával, alatta Jég vermes pintze bálthajtásra, hátulján a Körös partra hozzá ragasztva a Vágó Helly Kemény fa oszlopokra, hídlással, az egész Mester és folyó gerendákra rakott deszka padlással. Fedele szaru fákra zsindelemmel nád. Belső s külső részén a szükséges fa fogas állásokkal, keményfa vágó tőkékkel el látva, 2 bélelt ajtókkal, egy nagy rostélyozattal (védőráccsal). Ezen mézárszék használatával öszve van kötve 50 hólid kaszálló haszon vétele, mellyért évenként a Haszonbérlo fizet az Uradalomnak öszvesen 70 forintot.

2. Kortsma. Benn a Faluban 22 öl (hosszú), 6 öl 2 láb széles, téglából épült egészen, falai 2 öl 2 láb magas, 2 láb vastag, az eleje bálthajtásos tornáttzal. Találtak benne 1 Nagy borivó ház kármentővel, melyből egy 4 öl hosszú, 6 öl széles pintzebe lemenetel találtak. Mellette konyha, kamra, biliárd szoba. Vendég fogadás lakására 1 szoba, 2 külön vendég szoba, mind deszka padimentommal, zöld kályhakkal el látva. 7 ablak, 5 láb magas, 3 láb széles, vas rostélyokkal el látva, 8 fenyő fa bélelt ajtó zárokra. Az egész épület a leg jobb állapotba, alatta egy másik nagy bálthajtásos pintze, 600 akó bor tartására alkalmas. Mester és folyó gerendákra deszkázott padlással, szemes élet tartására alkalmas. Fedele szék állásos szarufa, nád, prémezve zsindelemmel. Udvara 1½ hólidnyi, egészen deszka kerítéssel körül véve. Udvar közepén

a/ Egy Téglá oszlopokra helyezett, koszorú és folyó gerendákra rakott fél-szer. 8 öl hosszú, 5 öl széles, deszkázott padlással, takarmány tartásra használható. Fedele szék állásra szarufa, zsindelemmel prémezve, nádból. Egyik oldala fallal kerítve hordó le rakó helyül szolgál.

b/ Vendéglő Istálló egészen téglából, 14 öl hosszú, 4 öl széles, szükséges zablós ráttal el látva és hídlással kemény fából. Folyó gerendákra rakott deszka padlással, fedele szarufa zsindelemmel prémezve, nádra. Ezen nagy Vendéglő Kortsmaján kívül vagy on még az Uradalomnak a Helységben több házaknál Bor, Ser és Pálinka ki mérései, mellyek évi Jövedelme a fentebbi Kortsmaéval öszvesen, le húzván a le húzandókat, 6 évi számolásokból húzott Diametrális Calculus szerént téssen 820 forintot.

A Kortsmai Udvar éjszaki részen nyugotról Keletre nyúlik a Serház, mely 25 öl hosszú, 7 öl széles. Falai egészen téglából 2 öl 3 láb magas, 2 láb vastag. Mester és folyó gerendákra rakott deszka fel srófolt padlással. Teteje szék állással szarufa, egészen zsindelemmel. Padlása szemes élet tartásra használják. Ezen épületbe találtak

a/ a Ser főzés Hellye 50 akós réz üstel, nagy kádakkal és fenyő fa hűtővel, szivárvány kúttal.

b/ 8 öl hosszú bólt hajtásos csírázató, téglával ki rakva, márvány kőből készült áztatóval el látva. A Csírázató felett Szárító padlás, és a mellett vas pléhből készült, vas ajtóval erősített, bólhajtásos Szabad Szárító.

c/ A Serházhoz ragasztva 4 öl hosszú, 7 öl széles Pálinka Ház 3 üstel, 3 akó-sokkal s ahhoz szükséges kádakkal el látva.

d/ A Serház alatt Pintze jég veremmel Két Osztályra s bólt hajtásra, mely Ser és pálinka Ház tiszta Jövedelme, le húzván a ser és pálinka főzéshez meg kívántató anyagok árát, úgy a mellette munkálkodó Cselédek fizetését, 6 évi számadásokból húzott Diametrális Calculus szerént évenként tiszta haszon leszen 1.071 forint 26 krajcár.

Bólt. Hossza 3 öl, szélessége 7 öl, Két osztályra. Bólhajtásos az úttzára, vas pléhes ajtóval, hozzá való padlással, melynek évi arendája a Só árúlisi haszon vételevel öszvessen 200 forint.

Az Uradalomnak Vízi Malmai nintsenek, hanem K.Ladány Helységében a következő száraz malmai vagynak:

Nro. 1. Egy kerékre, tölgyfa oszlopokra állított sátorral, náddal fedve, hozzá ragasztott malom házzal, vājogból, 4 öl hosszú, 3 öl széles, falai 2 láb vastag, padlástalan, közönséges szaru fákkal, nád fedélre.

Nro. 2. Egy kerékre, Tölgyfa oszlopokon álló sátorral, náddal fedve, hozzá ragasztott 7 öl hosszú, 3 öl széles malom ház és Mólnár lakkal, vājogból. Malom Házba oszlopokon álló Téglá kémény alatt tüzelő. Mólnár lakja folyó gerendákra nád padlás, teteje szaru fa, náddal. A malom ház udvarán kút kávéval, szükségesséssel el látva.

Nro. 3. Malom, melynek Malom háza egészen téglából, 6 öl hosszú, 4 öl széles, 1 öl 4 láb magos, 1½ (láb) vastag. 2 ablakkal, egy két felé nyíló deszka ajtóval. Téglá oszlopokon álló kémény alatti tüzelővel. A Malomház két végén két egyforma keringő, melynek sátorai téglából rakott oszlopokon nyugszanak. Az egyik keringő mont liszt csinálásra is alkalmas. Fedele szaru fákra zszindellyel prémezve, nád. Mellette Mólnár Lak 300 négyszögöl nagyságú udvarral, vājogból. 6 öl hosszú, 3 öl széles, egy szoba konyhával. Az egészen 2 ablak és 2 fenyő deszka ajtók zárokra. Mester és folyó gerendákra nád padlással. Fedele szaru fa náddal. Udvaron kávé kút 4 öl mély, szükségesséssel el látva.

Nro. 4. Helység széli Malom, hol a malom ház 7 öl hosszú, 3 öl széles, fundamentoma párkányig téglá, felül vājog. A malom házba oszlopokon álló kémény alatti tüzelő.

Mólnár Lak két oldalán tölgy fa oszlopokon álló két sátor, két keringővel. (Kettős szárazmalom.) A Mólnár Lak 8 öl hosszú, 3 öl széles, van benne 2 szoba, egy konyha. Mester és folyó gerendákra nád padlással, szaru fa nád fedéllel. Udvara 400 négyszögöl, mellyen Istálló 6 öl hosszú, 3 öl széles, vājog falból, folyó gerendára nád padlással, szaru fa fedél náddal, a malmos lovak számára szükséges etetőkkal el látva.

A Faluban bent 4 úgy a Fási Pusztai 5-k Malom évenkénti Jövedelme a Tiszti 6 évi Számadások öszve hasonlításából Diametrális Calculus szerint tesz 604 pozsonyi mérő búzát, pozsonyi mérőnként 1 forint ezüst pénzben 604 forint jövedelem, 200 pozsonyi mérő árpát, pozsonyi mérőnként 30 krajcárral 100 forint jövedelem.

Sebes Körös folyamán Halászati Jog esztendőnként haszonbérbe adatván, jön évenként az Uradalomnak 64 forint jövedelem.

Vadászat. Ezen ágából, bár erdelyében Őz, nyúl, Fátzán, fogoly számtalan, évenkénti pénzbeli bé vétele nintsen, mindazáltal minden 3-k Évbe tartatni szokott Urbéri hajtó vadászat alkalmával el lövetnek: 600 nyúlak per 20 krajcár – 600 forint, 200 Darab Fátzán per 1 forint – 200 forint, 20 fogoly per 20 krajcár – 6 forint 20 krajcár, öszvesen 406 forint 20 krajcár, s így Diametrális Calculus szerint egy évre tiszta haszon 135 forint 26 krajcár.

Mellyek szerint az egész Jövedelme a fentebb nevezett Uradalomnak Diametralis Calculus szerint 78.419 forint 34 krajcár ezüstben.

Ki adásai az Uradalomnak e következők

1. Vagynak Tisztjei az Uradalomnak, jelesen Egy Ügyész, 1 Tisztartó, 2 Kasznár, 2 Ispány, 1 Írnok, Ménes Mester, Lovász Mester.

2. Cselédjei, úgy mint: 1 Gazda, 3 Hajdú, 4 Kerülőök, 36 Béresek, 2 Kerékjártó, 1 Kovács, 1 Pintér, 2 Vintzellér, 2 Svajtzeres 10 Legényekkel, 3 Számadó Birkás 14 Bojtárokkal,

1 Jáger (erdész) 2 Erdő Kerülővel, 1 Csődörös 3 Lovászokkal, 4 Kotsisok, 1 Csikós 3 Bojtárokkal, 1 Méhész, 1 Kondás Bojtárral.

Fentebb nevezett Tisztek és Uradalmi Cselédek évenkénti fizetésében, mint azt az előmutatott több évi Számadásokhoz mellékelt Fizetési Táblák bizonyítják, ki ad az Uradalom évenként

635 hóld szántó földet, hóldját 1 forint 12 krajcárral számítva ...	762	forint
475 hóld Kaszállót.....	570	"
Kész pénzbe	2.186	" 24 kr
Búzából 3.012 pozsonyi mérőt, mérőjét 1 forinittal számítva. ..	3.012	"
Árpából 854 " " " 30 krajcárral ".....	427	"
Zabból 208 " " " 30 " ".....	104	"
Mórsolt Kukoritzából 429 " " 36 " ".....	257	" 24 kr
Ázalékból 101 " " " 2 forinittal ".....	202	"
Marha Húst 3.800 fontot, fontonként 4 krajcárral ".....	223	" 20 kr
Faggyúból 384 " fontonként 8 " ".....	51	" 12 "
Gyertyából 60 " " 10 " ".....	10	"
Sóból 4.225 " " 4 " ".....	281	" 40 "
Ó Borból 24 Akót, akónként 3 forinittal ".....	72	"
Új " 51 " " 1 " ".....	12	kr 61 "

A körösladányi Wenckheim-uradalom 1839-ben

Túzi fából	46 Ölet, ölenként	3 forinttal számítva ...	138 "
Öreg Sertésből	23 Darabot (egyenként)	7 " ".....	161 "
Süldő "	26 " "	5 " ".....	130 "
Új Csizma	120 pár	2 " ".....	240 "
Fejelés Csizma	79 " "	1 " ".....	12 kr.94 " 48 kr
Botskor	142 " "	30 krajcár	..... 71 "
Szalonnából	96 fontot, fontonként	6 "	9 " 36 "
Kovátsnak Szén	250 pozsonyi mérő	12 krajcárral	..... 50 "
935 Darab birka teletetés, egyenként		18 "	280 " 30 "
11 Darab Ló teletetés	"	4 forinttal	..... 44 "
70 Darab Marha teletetés		2 "	140 "
Öszvessenn			9.581 forint 6 krajcár

Fentebbi administrationis (működési) Költségein kívül az Uradalom elő forduló más apróbb költségekre, jelessen Sóra, orvosi szerekre, Vasra, zsákokra, fa szerszámokra évenként ki ad az egybe hasonlított 6 évi Számadások Jegyzéke szerint 2.000 forintot, így az öszves ki adás Summája 11.581 forint 6 krajcár.

Meg jegyezném, hogy évenként a Takarmány termés nagy mennyiségben fel használtatik a lábas Jóságok teletelésére, úgy azomban, hogy mindenkor egy nagy része a ne talán elő fordúlható szükség esetére fenn marad a következő évre. Annál is inkább, mivel a fentebb elő számlált Birkák, Jármos Ökrök, Tehenek és Lovak nagy része az Uradalomhoz tartozó, de más Öszve írásban foglalt Mező Berény Helysége és Kamuti Puszta határain termelt Takarmánnyal teletetnek.

Vége az // alatti hiteles másolatban ide rekesztetik az Uradalomban található minden némű gazdasági eszközök jegyzéke. (Eddig nem sikerült megtalálni.)

Mely fentebb említett javaknak az e részben szabályul fenálló Útásítás értelmében általunk véghez vitt öszveírásokról a folyamodó Méltóságos Özvegy Báró Orczy Therezia Asszonynak további használatára kiadtuk a jelen való, nevünk aláírásával, s szokott élő pecsétünkkel megerősített bizonyság Levelünket.

K.Ladányban Június 22-én 839.

Kállay Ignátz Szolgabíró, Kis Péter Esküdt

IRODALOM

BOGDÁN 1987

Bogdán István: Régi magyar mértékek. Gondolat Zsebkönyvek. Budapest, 1987. (Erdei Aranka munkájával együtt használható.)

ERDEI 1986

Erdei Aranka: Békés megye társadalma és gazdasága 1828-ban. FkBML, 13. (1986) 191–198.

FÉNYES 1839

Fényes Elek: Magyarországnak s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapota statistikai és geographiai tekintetben. IV. Pest, 1839.

FÉNYES 1851

Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára. III. Pest, 1851. 5–6.

GALGÓCZY 1885

Galgóczy Károly: Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület emlékkönyve. V. füzet. Budapest, 1885. 120–130.

HÉJJA 2002

Héjja Julianna Erika: Békés vármegye archontológiája, (1699) 1715–1950. Főispánok és alispánok. KBmKT, 8. (2002).

HÉJJA 2009

Héjja Julianna Erika: Békés vármegye archontológiája és prozopográfiája, 1715–1848. KBmKT, 11. (2009).

KARÁCSONYI 1896

Karácsonyi János: Békés vármegye története. I–III. Gyula, 1896.

MOGYORÓSSY 1864

Mogyoróssy János: A Wenckheimi Hund család eredete és ivadékai Magyarhonban. Gyula, 1864.

PALUGYAY 1855

Palugyay Imre: Békés-Csanád, Csongrád és Honth vármegyék leírása. Magyarország történeti, földirati s állami legújabb leírása. IV. Pest, 1855. 241–244.

Description of the Körösladány Wenckheim estate in 1839

– Ferenc Szabó –

Resume

Körösladány is located downstream river Sebes-Körös. In 1839 it was an agricultural settlement with 4,671 inhabitants speaking Hungarian. Its landlord at the time was the Wenckheim family who, due to their military merits, had been awarded baron's rank at the end of the 18th century, with their male line having become extinct, and having formed marital relationships with the Harruckern family. The inventory made with the contribution of the two county jurors, was accomplished on the request of baroness Terézia Orczy, widow of József Wenckheim (1778–1830, once prefect of Arad county), who had worked especially hard for Hungarian horse breeding. Actual husbandry in 1839, at the time of the unfolding of Hungarian Reform Era, was managed by both baron Béla Wenckheim (1811–1879), second prefect to Békés county and parliamentary ambassador, prefect in 1848 and minister after 1867, as well as by his younger brother, László (1814–1879). The estate worked following the experiences of the two Wenckheims in England and Germany and contemporary boom. Based on serfs' robot service, the estate realized field production (wheat, oats, corn) and highly prestigious animal husbandry beyond contemporary standard (horses of English blood, dairy cattle, mass sheep keeping for wool production). Fruit and vegetable gardening were also established. Available market places and prices are also indicated in the inventory.

The detailed and authentic county description, while settling family property, precisely registering real estate and the animal property, gives an itemized list of incomes and expenditure without revaluating property. The inventory provides a thorough and proper description of the overall residential flock forming part of the family estate as follows: object location, function, state, exact dimensions, wall and roof materials, construction technology solutions, internal division, main furniture units, building capacity and accessibility, environment (yards, fountains, gardens, groves). Based on the inventory balance, comprising the data of six years, the average yearly income of the estate was 67,028 Silver Forints with only 11,581 Silver Forints of expenditure. By a thorough assessment it can be revealed to what extent the serfs' services and the special manorial benefits realized before their abolition in 1848, were represented in the estate's income.

Szabó Ferenc

E-mail: drszaboferenc@t-online.hu

1. kép. Bárá Wenckheim Xavér Ferenc
(Repr.: Bagyinszki Zoltán)

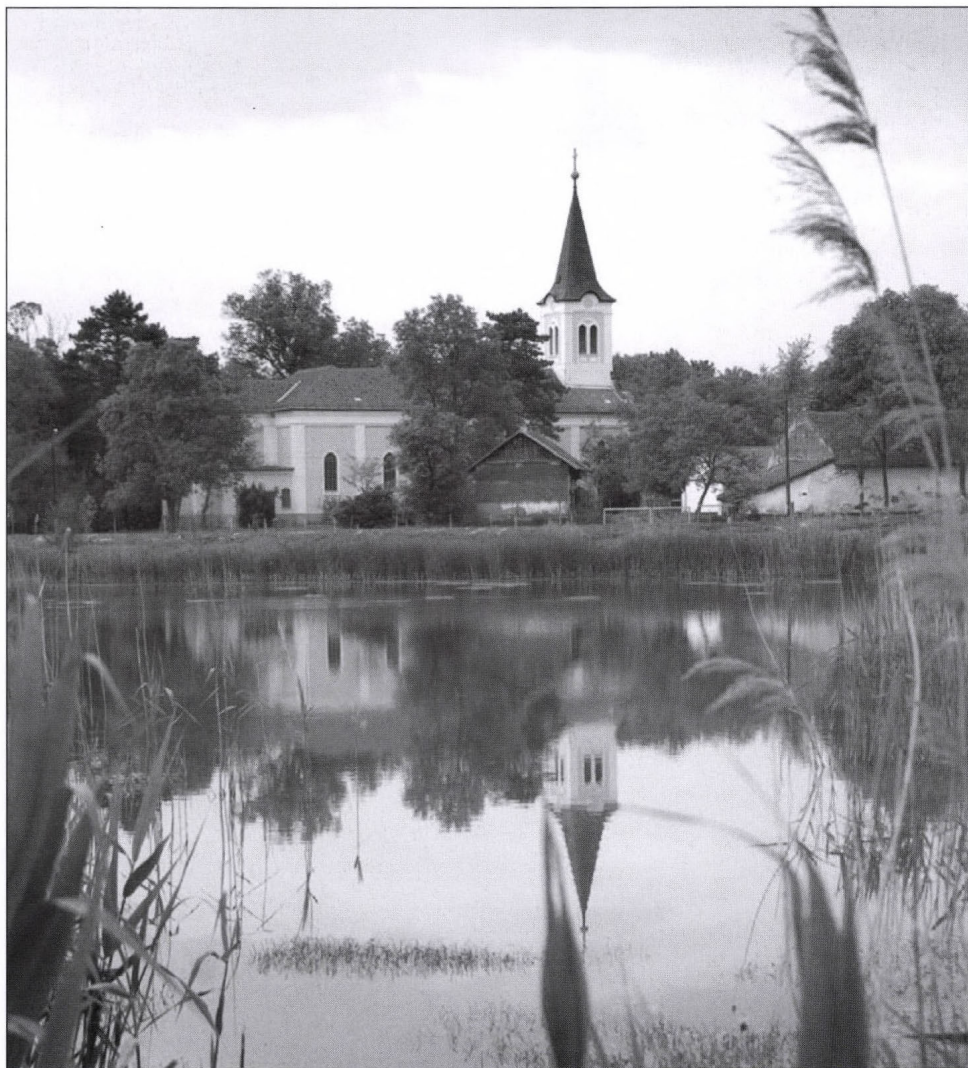
2. kép. Báró Wenckheim József
(Repr.: Bagyinszki Zoltán)

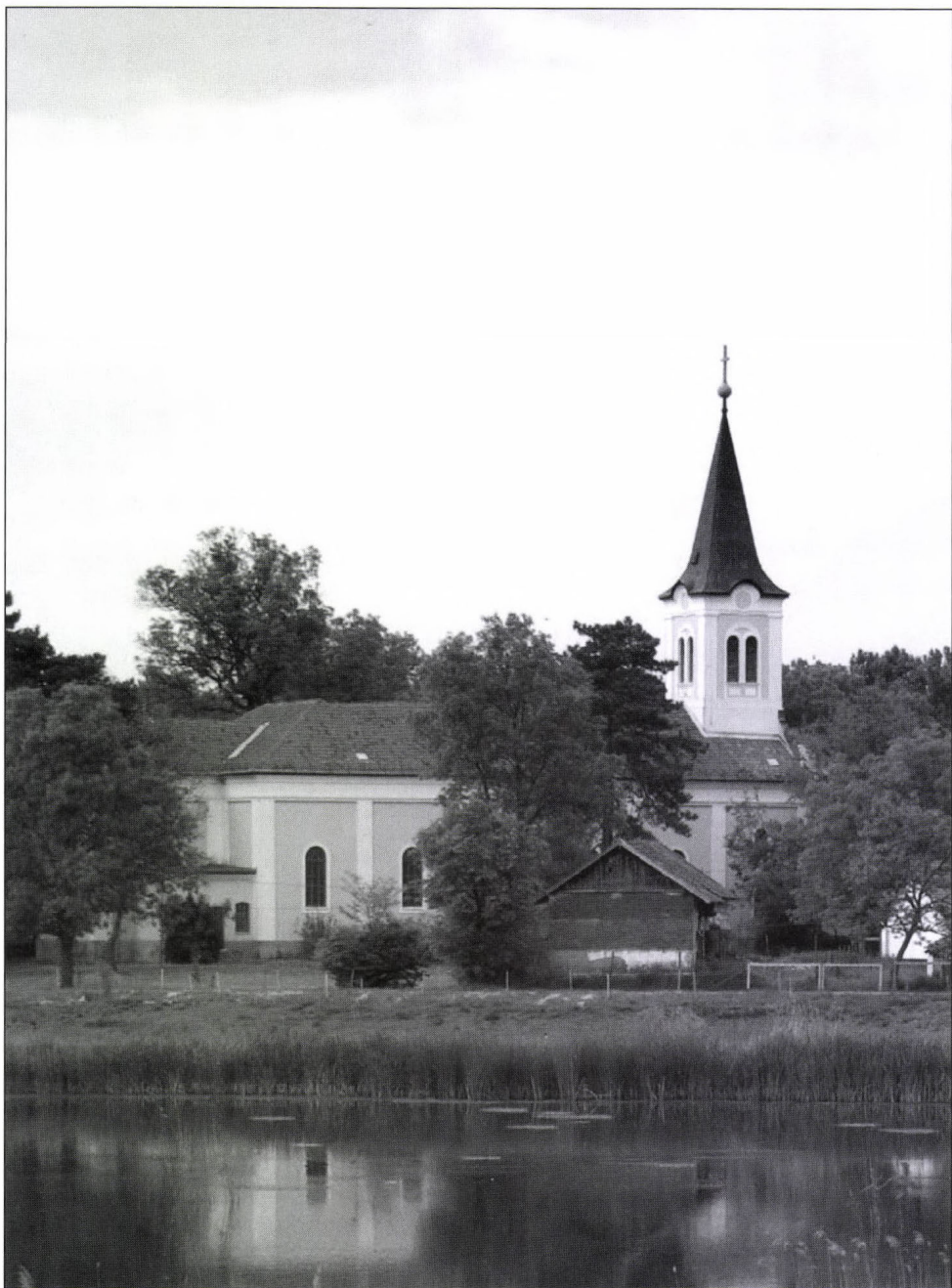
3. kép. Az 1805-ben épült körösladányi Wenckheim kastély kapuja
(Fotó: Bagyinszki Zoltán)

4. kép. Báró Wenckheim József és báró Wenckheim Béla mellszobra
a kastély kapuja előtt (Fotó: Bagyinszki Zoltán)

5. kép. A körösladányi római katolikus templom és közvetlen környéke
(Fotó: Bagyinszki Zoltán)

6. kép. A Wenckheim-család kegyurasága alapján 1822-ben épült körösladányi római katolikus templom (Fotó: Bagyinszki Zoltán)